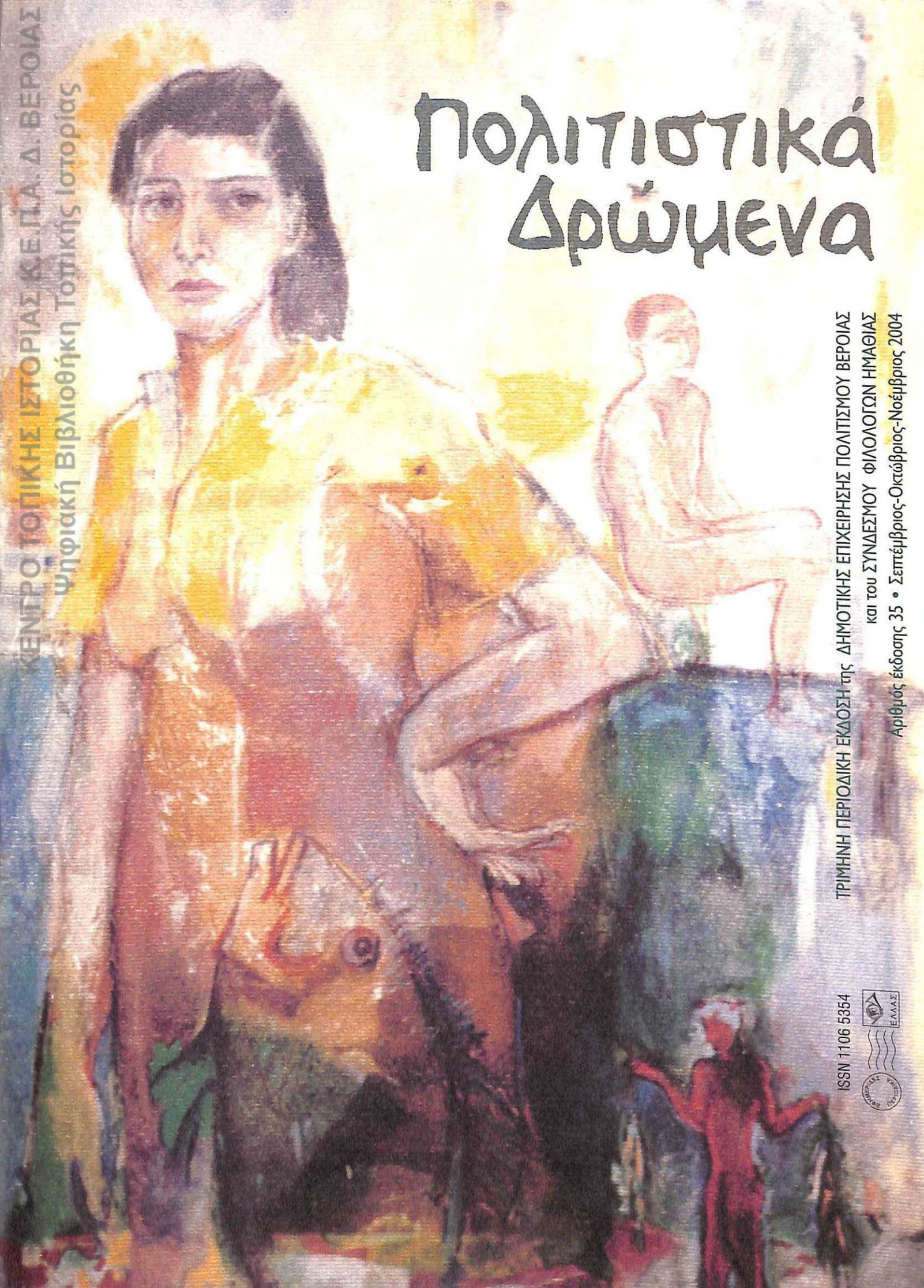

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ
Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
και του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ
Αριθμός έκδοσης 35 • Σεπτέμβριος-Οκτώβριος-Νοέμβριος 2004

ISSN 1106 5354

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

πρόεδρος
ΤΡΟΧΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΞΑΝΘΙΠΠΟΣ
αντιπρόεδρος
ΣΟΦΙΑΝΙΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
μέλη
ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ ΓΕΣΗ
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΔΗΜΟΥΛΑ-ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΜΙΜΑ
ΔΡΑΓΚΟΛΑΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΣΑΚΑΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛΣ
ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

διευθυντής
ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
διεύθυνση οικονομικού
ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
διεύθυνση προγραμματισμού
ΟΥΣΟΥΛΤΖΟΓΛΟΥ ΧΑΡΟΥΛΑ
διεύθυνση παραγωγής
ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΣΤΑΝΤΖΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
διεύθυνση εκπαιδευτικού-τεκμηρίωσης
ΧΙΟΝΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ
διεύθυνση τεχνικού
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ
γραμματεία
ΜΥΛΩΝΑ ΟΛΓΑ
ΒΕΡΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
βιβλιοθηκονόμος
ΚΟΤΣΑΛΟΥ-ΠΑΠΑΡΗ ΒΟΥΛΑ
γενικών καθηκόντων
ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Εξώφυλλο: Φωτεινή Χαμιδιελή,
«Η γυναίκα και το ψάρι»

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
και του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ
Αριθμός έκδοσης 35

Οκτώβριος 2004

Υπεύθυνος έκδοσης
Γιάννης Καμπούρης

Υπεύθυνη Σύνταξης
Χαρά Λάμπρη

Περιεχόμενα

ΦΩΤΕΙΝΗ ΧΑΜΙΔΙΕΛΗ, Δήμητρα Μήττα.....	2
ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΙΑΝΟΥ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ»	3
ΑΦΡΟΛΟΥΤΡΟ, Κούλα Αδαλόγλου	4
ΝΤΟΠΙΝΓΚ, ΕΡΓΟΓΟΝΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ, Γρηγόρης Μασάδης	6
Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ, 3 ^ο Γυμνάσιο Βέροιας	8
ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ, Χρήστος Ι. Σκούπρας	12
Η ΠΟΡΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ, Μαρία Ελευθεριάδου	22
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ, Δημήτρης Θ. Ταχματζίδης	26
ΣΧΟΛΗ ΡΥΘΜΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ-ΜΠΑΛΛΕΤΟΥ-ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΧΟΡΟΥ, Μελίνα Παπαδοπούλου	33
ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ, 3 ^ο Γυμνάσιο Βέροιας.....	34
ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ 2004, Βούλα Κωτσάλου-Πάπαρη	36
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	37

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα.
Το περιοδικό δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Αναφορά στο έργο της Φωτεινής Χαμιδιελή με θέμα τη γυναίκα

Δήμητρα Μήπα

Στο επίκεντρο αυτής της σειράς των έργων της Φωτεινής Χαμιδεληή βρίσκεται η γυναίκα. Μορφές ντυμένες, γυμνές ή ημίγυμνες, χαλαρές και με παιγνιώδη διάθεση ή σοβαρές και συγκεντρωμένες, όρθιες, καθιστές ή ξαπλωμένες, σε εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο, μόνες ή με την παρουσία μιας δεύτερης μορφής κυρίως σε δεύτερο πλάνο, μοιάζουν να αφηγούνται μια ιστορία, ειδικά όσες συνυπάρχουν και με άλλα στοιχεία της φύσης, πολύ συχνά πεταλούδες, πουλιά, ψάρια.

Η φαντασία του θεατή αφήνεται ελεύθερη στη διαμόρφωση ιστοριών, ειδικά αν συνειδητά ή ασυνείδητα αφεθεί στους συμβολισμούς των πλασμάτων αυτών, γνωστούς από την ιστορία του πολιτισμού, τη θρησκεία, την ψυχανάλυση.

Όμως όποια κι αν είναι η ιστορία που τα πρόσωπα θέλουν να αφηγηθούν – αν πράγματι το θέλουν και δεν πρόκειται για παιγνίδι προσωπικό της φαντασίας της γράφουσας – το ζήτημα είναι αν η Χαμιδεληή μας τραβάει στο δίχτυ της τέχνης της με τα μέσα της τέχνης της, δηλαδή με μέσα ζωγραφικά.

Και αυτό ακριβώς είναι που μας πείθει ότι η Χαμιδεληή ανήκει στους σπουδαίους ζωγράφους. Γιατί με τα έργα της πρώτα προκαλείται αισθητική απόλαυση, και στη συνέχεια, τελείως φυσικά, αυτή με τη σειρά της διεγείρει το νου και τη φαντασία του θεατή σε διάφορες αναγνώσεις του έργου.

Η Χαμιδιελή γνωρίζει πολύ καλά το χρώμα, και με αυτό, άλλοτε αραιώνοντας το, άλλοτε πυκνώνοντας την πινελιά της, εναλλάσσει τα επίπεδα, το φως και τη σκιά, το μέσα και το έξω, κάτι που πετυχαίνει κάποιες φορές και με τον εγκιβωτισμό, ενσωματώνοντας δηλαδή ένα άλλο έργο, μικρότερο, μέσα στο κυρίως έργο.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Φ. Χαμιδιελή γεννήθηκε στη Βέροια και σπούδασε ζωγραφική στο Rhode Island School Of Design της Αμερικής. Ζει και εργάζεται ως καθηγήτρια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Κατά την περίοδο 1998-1999 είχε την εικαστική επιμέλεια του περιοδικού «Π. Δ.» του Δήμου Βέροιας, όπου δημοσίευσε κείμενα της. Στο περιοδικό «Εικαστική Παιδεία» το 1999 δημοσίευσε μελέτη με θέμα « Η αλληλεπίδραση των χρωμάτων» και το 2003 κείμενο με θέμα «Διαδικασίες στα στάδια για την οργάνωση έκθεσης». Είναι μέλος της Ένωσης Καλλιτεχνών Βορείου Ελλάδος. Από το 1983 έως το 2004 έχει πραγματοποιήσει πολλές ατομικές εκθέσεις.

*Το κείμενο γράφτηκε με αφορμή την αναδρομική έκθεση της Φ. Χαμιδιελή «Ζωές», στην αίθουσα «Κούρος Ευρωπού» της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας Κιλκίς 8-20 Νοεμβρίου 2004.

Στις 13-18 Δεκεμβρίου 2004
ο Ενιαίος Φορέας Πολιτισμού Βέροιας διοργανώνει
Διεθνή Διαγωνισμό Πιάνου

Με την καθιέρωση του θεσμού ο δήμαρχος Βέροιας Χ. Σκουμπόπουλος δήλωσε: «Με την καθιέρωση του Διεθνούς Διαγωνισμού Πιάνου, η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού τονίζει και ενισχύει την θέση της Βέροιας στο διεθνή πολιτιστικό χάρτη, φιλοδοξώντας να καταστήσει την πόλη μας λίκνο της Μουσικής και των Μουσικών.

Καθώς η διενέργεια του 1^{ου} Διαγωνισμού συμπίπτει με την επιστροφή των Ολυμπιακών Αγώνων στη γενέτειρά τους, η πόλη θυμάται και τιμά ένα εκλεκτό τέκνο της, εμπνέεται από τους μεθοδικούς σχεδιασμούς και τα τολμηρά του βήματα, και δίνει το όνομά του στον Διεθνή Διαγωνισμό Πιάνου.

- συνδυάζοντας δημιουργικά την αρμονία των ήχων με το κάλλος των αγώνων,
- συνδέοντας συμβολικά την προσδοκία της νίκης με την κατάκτηση της συμμετοχής,
- ενώνοντας λειτουργικά τον οραματικό στοχασμό με την αποτελεσματική δράση».

Ο πρόεδρος του Ενιαίου Φορέα Πολιτισμού Γεώργιος Ξάνθιππος Τροχόπουλος δήλωσε: «Ο Διαγωνισμός θα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προβολή της ελληνικής δημιουργίας, με την υποχρεωτική εκτέλεση έργου ενός Έλληνα συνθέτη και την απονομή ειδικού βραβείου για την εκτέλεση του έργου αυτού.

Με τη λήξη του διαγωνισμού θα απονέμονται:

- τρία βραβεία με χρηματικό έπαθλο (9000-3000 Ε)
- ειδικό βραβείο με χρηματικό έπαθλο για την καλύτερη εκτέλεση έργου Έλληνα συνθέτη (1000 Ε)
- έπαινοι για Μουσική Ερμηνεία, Νέα Ταλέντα και Δεξιότητες Πιανίστες.

Η κριτική επιτροπή θα αποτελείται από διάσημους πιανίστες τα ονόματα των οποίων θα ανακοινώνονται την ημέρα έναρξης του διαγωνισμού.»

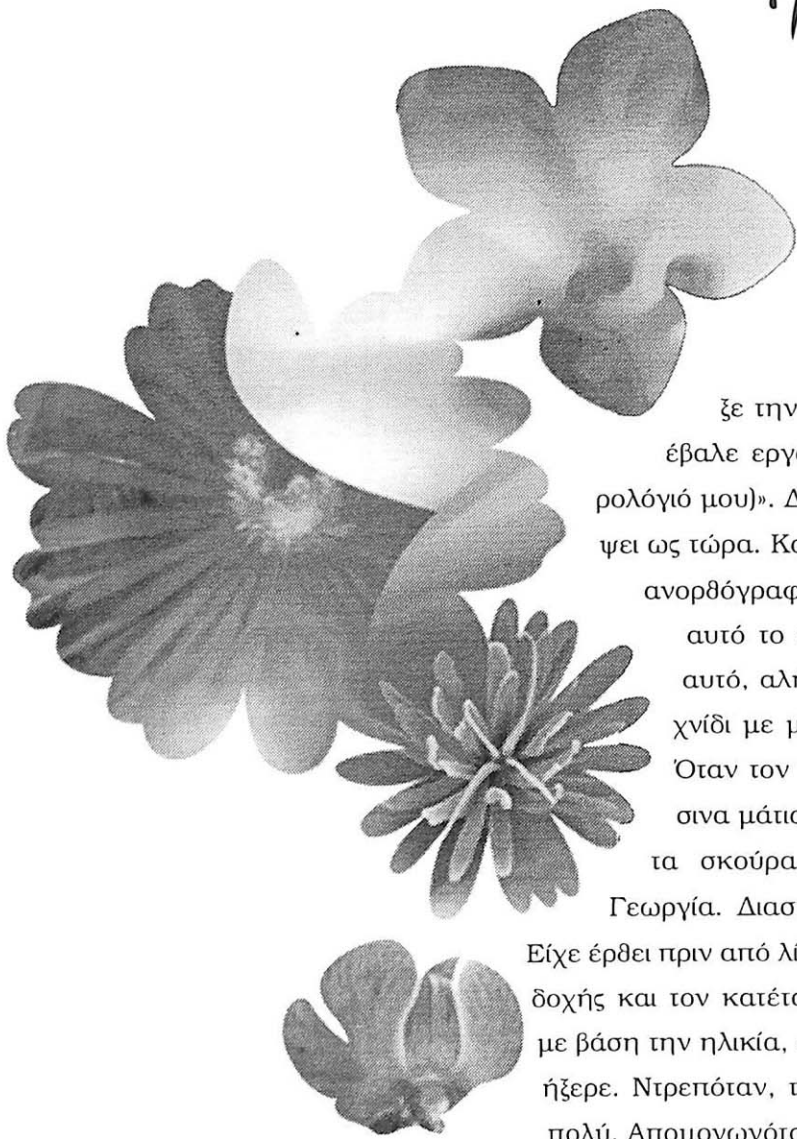
Οι συμμετοχές ξεπέρασαν κάθε προσδοκία. 28 καλλιτέχνες δήλωσαν συμμετοχή και προέρχονται από 11 χώρες των οποίων το επίπεδο είναι πολύ υψηλό και όλοι είναι απόφοιτοι Ακαδημιών.

Η συμμετοχή του κοινού σε όλες τις φάσεις του Διαγωνισμού και στην βραδεία του τελικού θα είναι ελεύθερη.

Αφρόλουτρο

Κούλα Αδαλδονήλου

Δεν πίστευε στα μάτια της. Το δέμα που τους είχε δώσει για το σπίτι έβγαλε τέτοιο διαμάντι. Αφού δίδανε την ενότητα «Το σχολείο», στην Α' τάξη, τους έβαλε εργασία «Μετά το σχολείο... (Γράφω στο ημερολόγιό μου)». Δεν περίμενε να γράψει. Ποτέ δεν είχε γράψει ως τώρα. Και στην τάξη μερικές σειρές, ασύνταχτες και ανορθόγραφες. Πώς είχαν όλα αυτά εξαφανιστεί σ' αυτό το κείμενο; Πώς λύθηκε η γλώσσα; Τι ήταν αυτό, αλήθεια ή φαντασία; Πώς κερδίζεται ένα παιχνίδι με μια εργασία στο σπίτι και ένα αφρόλουτρο; Όταν τον πρωτοείδε, της έκαναν εντύπωση τα πράσινα μάτια του, σε αντίθεση με τα σκούρα μαλλιά και τα σκούρα, γενικώς χαρακτηριστικά του. Από τη Γεωργία. Διασταύρωση Ποντίων με Ρώσους, σκέφτηκε. Είχε έρθει πριν από λίγους μήνες ο μικρός, πέρασε μια τάξη υποδοχής και τον κατέταξαν στην πρώτη Γυμνασίου, περισσότερο με βάση την ηλικία, αν και ήταν λίγο μεγαλύτερος. Γλώσσα δεν ήξερε. Ντρεπόταν, τον κορόιδευαν και μπλοκάριζε ακόμα πιο πολύ. Απομονωνόταν. Τελευταία τον έβλεπε με κάτι παιδιά του σχολείου που δημιουργούσαν προβλήματα.

Η φιλόλογος Δέσποινα Μερινίδου, φωτοτύπησε την εργασία του Οδυσσέα, έκανε μερικές διορθώσεις στη σύνταξη, για να τη διαβάσει πιο άνετα, διόρθωσε τη στίξη και την ορθογραφία, για να μην την ενοχλούν τα λάθη –ήταν γνωστή γι' αυτό της το κουσούρι- και τη φύλαξε, σαν πολύτιμο τεκμήριο. Τεκμήριο εξομολόγησης. Που την εξαναγκάζει σε σιωπή, στο σεβασμό της παιδικής ψυχής που της ανοίχτηκε. Αλλά και την υποχρεώνει και σε δράση. Γιατί αυτό το αδύναμο βλαστάρι πρέπει να δέσει κορμό και να ανθίσει. Τη φωτοτυπία την έδειξε και σε μένα, που με εμπιστεύεται απόλυτα, κι εγώ μοιράζομαι μαζί σας αυτό που διάβασα. Αν δείτε κάπου τον Οδυσσέα –θα τον αναγνωρίσετε από το φτωχικό σουλούπι του με τα ακριβά ρούχα και, κυρίως, από τα τεράστια μάτια του, και παραιτηρήσετε ότι πάει να

ξεστρατίσει, να ζωκοίλει, βοηθήστε τον. Ο Οδυσσέας έριξε τη δική του μποτίλια στο πέλαγο με το ημερολόγιό του, έδωσε το στίγμα του. Η δική μας σειρά τώρα να είμαστε προσεκτικοί.

Σήμερα μετά το σχολείο πήγα αμέσως στο σουπερμάρκετ. Έβγαλα από την τσέπη μου 10 ευρώ. Από τον χοντρό τα πήραμε. Με τον Γιώργο. Στον τοίχο τον στριμώξαμε. Έκλαιγε. Αν μιλήσεις χάθηκες ο Γιώργος του είπε. Δεν μίλησε. Είκοσι ευρώ χαρτζιλίκι είχε. Τα πήραμε. Χοντρός είναι και έκλαιγε. Πήγα και πήρα ένα αφρόλουτρο. Από αυτό που διαφημίζουν στην τηλεόραση. Όχι από το δικό μας μαγαζί, των Ρωσοπόντιων που λένε, από Μασούτη. Πήγα σπίτι. Η μάμα έφυγε το απόγευμα. Πήγε στην κυρία Τασούλα, σιδερώνει τις Τετάρτες. Πολύ καλή κυρία η κυρία Τασούλα. Σοκολάτες στέλνει. Και καραμέλες. Και παντελόνια. Ο ένας ο γιος της σαν και μένα είναι. Περίεργα με κοιτάζουν σχολείο που φοράω τέτοια ρούχα. Σαν τα δικά τους. Και φόρμες adidas. Ο μπαμπάς στην Αριστοτέλους πήγε. Τσιγάρα πουλάει, άμα δεν έχει μεροκάματο. Μόνος ήμουν. Το θερμοσίφωνο άναψα, την μπανιέρα γέμισα νερό. Η μάνα θα με σκότωνε, αν με έβλεπε. Όλες τις βρισιές ρώσικα. Το αφρόλουτρο ωραία μύριζε. Γέμισε το νερό αφρούς. Σαν κι αυτούς ήμουν. Που δε με θέλουν. Που δεν ξέρω τα ελληνικά. Μαθηματικά όμως καταλαβαίνω. Πιο καλά τα καταλαβαίνω. Αλλά πάλι δε μιλάω. Κι αυτοί γελάνε. Χαζός είμαι νομίζουν αλλά φταίω κι εγώ που δε μιλάω. Θυμώνω και δε μιλάω. Η ώρα περνάει. Ωραία είναι στον αφρό. Τα νερά να μαζέψω. Παντού νερά. Ο Γιώργος μου είπε στις πέντε έλα, θα είναι κι άλλοι, μεγάλη επιχείρηση είπε. Όχι κάποιον να δείρουμε. Ξέρει δεν μ' αρέσει, εγώ άλλη φορά δε δέρνω του είπα, και τον χοντρό πολύ λυπήθηκα. Λεφτά θα μας έδιναν κάποι κύριοι, πολύ καλοί είπε, πλούσιοι κύριοι, μόνο να μεταφέρουμε ελαφρά πράγματα, σαν σακουλάκια είπε, δεν κατάλαβα, μην είσαι μαλάκα, γελούσε. Πέρασε πέντε. Δε θα πάω. Καλά είναι στον αφρό. Όπως αυτοί μυρίζω. Δε θέλω να πάω με τους άλλους. Φοβάμαι. Και τον χοντρό λυπόμουν. Αλλά τα ευρώ ήθελα. Την άσκηση μαθηματικά θα κάνω. Ιστορία λίγο θα μάθω. Γι' αυτούς στην Κρήτη, Μίνωες τους είπε η κυρία; Νησί είναι η Κρήτη. Και η Κύπρος. Στην Κύπρο καλές δουλειές έχει, λέει ο πατέρας. Μ' αρέσουν τα νησιά. Ωραία θα είναι. Γύρω γύρω θάλασσα. Μέσα στο νερό να είσαι. Και τώρα αυτή την εργασία γράφω. Για την κυρία στη Γλώσσα. Η κυρία θέλει να γράφω. Και να μιλάω. Τη γνώμη μου να λέω. Όπως μπορώ να λέω. Με περιμένει. Με τα μάτια της με κοιτάει και σαν να λέει έλα πες το. Ημερολόγιο είπε. Στο ημερολόγιο την καρδιά μας ανοίγουμε. Έτσι είπε.

1894, ο Έλληνας λόγιος Δημήτριος Βικέλας και ο Γάλλος Βαρόνος Pier de Couberten, στο παγκόσμιο συνέδριο της Σορβόνης πείθουν τους συνέδρους για την αναβίωση των ολυμπιακών αγώνων. Αγώνες που προάχουν τη φιλία, την ειρήνη, τη συνεργασία, την ευχενή άμιλλα. Δεν φαντάζονταν ότι οι αγώνες θα έχαναν αυτή τους τη μορφή και θα γινόταν αγώνες της εμπορευματοποίησης, της πολιτικής εκμετάλλευσης και του ντόπινγκ.

ΝΤΟΠΙΝΓΚ Εργογόνα βοηθήματα

Γρηγόρης Μασάδης

Ντόπινγκ η μάστιγα των σύγχρονων αγώνων. Μια ιστορία χωρίς «χάπι» εντ. Όταν λέμε ντόπινγκ ή εργογόνα βοηθήματα, εννοούμε ουσίες που βελτιώνουν τις φυσικές λειτουργίες και αθλητικές επιδόσεις. Τέτοιες ουσίες χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες, πατέρες του αθλητισμού, μόνο που οι δικές τους ήταν ΦΥΣΙΚΕΣ. Μεγάλες ποσότητες βοδινού κρέατος και βότανα για να αυξήσουν τη δύναμη και την αντοχή τους, ήταν το ντόπινγκ εκείνης της εποχής. Στους σύγχρονους αγώνες τα πράγματα άλλαξαν και με την εξέλιξη της ιατρικής νέες ουσίες έκαναν την εμφάνισή τους. Πίσω από κάθε μεγάλο αθλητή, ένα ολόκληρο ιατρικό και προπονητικό επιτελείο, προσπαθεί να τον κάνει να τρέξει πιο γρήγορα, να πηδήξει πιο ψηλά και πιο μακριά. Σ' αυτή την αρένα, θύτης και θύμα την ίδια στιγμή, ο ντοπαρισμένος πρωταθλητής, που στο τίμημα των χρημάτων και της δόξας παραμερίζει κάθε έννοια ευγενούς άμιλλας. Διακυβεύει την ίδια του την υγεία. Οι πραγματικοί όμως υπαίτιοι αυτής της σύγχρονης μάστιγας, είναι οι επιστήμονες που παρασκευάζουν τις νέες αόρατες ουσίες, οι μεσάζοντες προπονητές, που προμηθεύουν, πολλές φορές, τους ανυποψίαστους αθλητές και οι παγκόσμιες ομοσπονδίες που συγκαλύπτουν το όλο οικοδόμημα. Ποιος δε θυμάται το πιο «βρώμικο κατοστάρι» στην ιστορία του αθλητισμού στη Σεούλ το 1988. Ο Μπέν Τζόνσον αποκλείστηκε δια βίου γιατί βγήκε θετικός και το χρυσό πήρε ο «καθαρός» Καρλ Λούις. (Το αντιντόπινγκ κοντρόλ δεν μπορούσε να ανιχνεύσει την αόρατη ψευδοεφεδρίνη που έκανε χρήση).

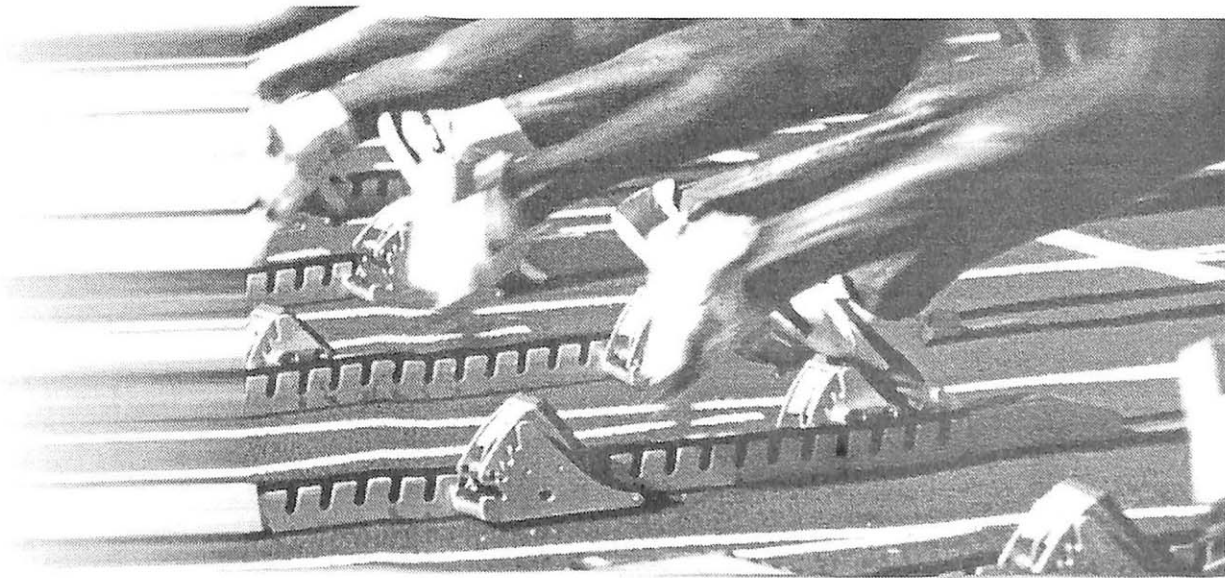
Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι πρώτοι τέσσερεις στη συγκεκριμένη κούρσα είχαν κάνει χρήση αόρατων ουσιών, με την ανοχή των ομοσπονδιών τους. Δυστυχώς τα αντιντόπινγκ κοντρόλ εντοπίζουν ουσίες που είναι μέχρι εκείνη τη στιγμή γνωστές. Στα παράνομα εργαστήρια όμως επιστήμονες προσπαθούν να ανακαλύψουν ουσίες που δεν ανιχνεύονται.

Η μεγάλη έκρηξη έγινε ένα περίπου χρόνο πριν από τους ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας όταν η Αμερικάνικη υπηρεσία αντιντόπινγκ έλαβε μια ανώνυμη καταγγελία και ένα δέμα που περιείχε μια αμπούλα με δείγμα μιας άγνωστης μέχρι τότε ουσίας. Το δείγμα στάλθηκε στο εργαστήριο και αναλύθηκε. Οι επιστήμονες έκαναν έξι εβδομάδες για να ανακαλύψουν ότι η καινούρια ουσία είναι αναβολικό και μάλιστα συνδυασμός δύο παλιών αναβολικών, αλλά δεν είναι ανιχνεύσιμο. Στο site της αμερικάνικης εταιρίας, που παρασκεύαζε αυτήν την ουσία, βρίσκονται και διαφημίζουν τα επιτρεπόμενα συμπληρώματα διατροφής της, γνωστοί πρωταθλητές απ'όλο τον κόσμο. Ένα μεγάλο, ίσως το μεγαλύτερο σκάνδαλο ντοπινγκ είχε ξεσπάσει, μέχρι το επόμενο...

Τα συμπτώματα όμως από τη χρήση τους; Δεν απασχολούν κανέναν; Ένα φάρμακο όταν ανακαλύπτεται στα εργαστήρια, μπαίνει για χρόνια σε κλινικές μελέτες για να βρεθεί αν έχει περισσότερα πλεονεκτήματα από ανεπιθύμητες ενέργειες. Αντίθετα, οι παράνομες εργογόνες ουσίες ανακαλύπτονται και δίνονται στους αθλητές χωρίς να γνωρίζει κανένας τις παρενέργειες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Φλόρενς Γκρίφιθ (Ολυμπιονίκης - παγκόσμια πρωταθλήτρια) ανίκητη στις κούρσες της, το κορίτσι με τα τεράστια νύχια που έχασε τη ζωή της από ανακοπή καρδιάς μόλις στα 36 της χρόνια εξαιτίας της χρήσης αναβολικών. Αυτή είναι η συνήθης κατάληξη!! Επίσης η αρθρίτιδα, διαβήτης, αλλοιώσεις στα εξωτερικά χαρακτηριστικά και στη φωνή, ακρομεγαλία (αφύσικα μεγάλα χέρια και πόδια), έντονη τριχοφυΐα και πολλά άλλα.

Σ' όλο αυτό το παράνομο οικοδόμημα στο βωμό της δόξας και των τεράστιων κερδών ο μόνος που βιάζεται σωματικά (συνέπειες από τη χρήση στον οργανισμό) και ψυχικά (περιθωριοποίηση) είναι ο αθλητής. Σ' αυτόν τον άνισο αγώνα όλοι είναι κερδισμένοι, όλοι εκτός από τον ντοπαρισμένο αθλητή.

Η μόνη λύση για την αντιμετώπιση, η ενημέρωση για τα τραγικά συμπτώματα από τη χρήση και η σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων για την ευένη άμιλλα, για το ευ αγωνίζεσθαι. Μόνο έτσι θα μιλάμε για καθαρούς αγώνες, απαλλαγμένους από τη σύγχρονη αυτή μάλιστα.

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ της ΒΕΡΟΙΑΣ

Χάβρα ή Μαρμπούτα*

Εισαγωγικό σημείωμα

Η πόλη μας με τη μεγάλη της ιστορία έχει πολλές παλιές γεπονιές. Μερικές από αυτές έχουν αξιοποιηθεί. Στις γεπονιές αυτές ζούμε καθημερινά, αλλά δεν τις έχουμε προσέξει όπως τις αξίζει.

Γι' αυτό η Περιβαλλοντική Ομάδα του 3ου Γυμνασίου Βέροιας αποφάσισε να ασχοληθεί με αυτά τα όμορφα παλιά σπίτια και έτσι, περιδιάβηκε τα όμορφα πέτρινα σοκάκια, μίλησε με τους ανθρώπους που ζουν εκεί, αφουγκράστηκε τις παλιές μνήμες και συγκέντρωσε τις εντυπώσεις και οδηγηθήκαμε σε αποτελέσματα μέρος των οποίων σας παρουσιάζουμε.

Υπεύθυνες καθηγήτριες της Περιβαλλοντικής Ομάδας:

Σοφία Εμμανουηλίδου, Ελένη Πέτκου

Στις αρχές του 20ού αιώνα ο A.Struck μας δίνει με μεγάλη ακρίβεια πληροφορίες για τον πληθυσμό της Βέροιας: 2800 σπίτια και 13900 κάτοικοι, από τους οποίους οι 5500 είναι μουσουλμάνοι, 5000 Έλληνες, 2000 Βλάχοι, 800 τουρκόγυφτοι, και 600 Ισπανοεβραίοι, που διώχτηκαν από την Ισπανία την εποχή του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας, όπως και οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Με την ανταλλαγή του 1924 και 1925 βλέπουμε ότι ανταλλάχτηκαν 4000 Τούρκοι κάτοικοι της Βέροιας. Η απογραφή του 1928 αναφέρει 367 Εβραίους στην πόλη, που χάθηκαν με τη γερμανική κατοχή.

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η Μπαρμπούτα όπως ονομάζεται η εβραϊκή συνοικία της Βέροιας βρίσκεται κοντά στον ποταμό Τριπόταμο στα δυτικά της πόλης, όπου οι Εβραίοι κατοικούσαν από την εποχή του Απόστολου Παύλου. Είναι περικλειστή και απομονωμένη με καθαρά αμυντική πολεοδομική συγκρότηση. Από την πλευρά του ποταμού η συνοικία είχε σαν φυσική οχύρωση την απότομη κλίση του εδάφους και τα ψηλά σπίτια της. Από τις άλλες πλευρές οι εξωτερικές όψεις του «εν σειρά» οικοδομικού συστήματος ολοκλήρωναν την απομόνωσή της. Τα σπίτια, τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο, σχηματίζουν ένα κλειστό τρίγωνο με μοναδικά ανοίγματα μία στοά κάτω από τα σπίτια της οδού Μεραρχίας, η οποία οδηγεί στη συναγωγή και ένα ακόμη άνοιγμα που βρίσκεται αντιδιαμετρικά απέναντι από το πρώτο. Διατηρούνται μέχρι σήμερα περί τα πενήντα παλιά σπίτια μακεδονικής αρχιτεκτονικής. Σε ορισμένα διατηρούνται και επιγραφές στα εβραϊκά. Τα παραδοσιακά της εβραϊκής συνοικίας και η συναγωγή αναστηλώθηκαν και αναδείχτηκαν το 1997, στα πλαίσια ειδικού προγράμματος του δήμου Βέροιας, το οποίο ενίσχυσαν και εβραϊκοί οργανισμοί του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Το εβραϊκό νεκροταφείο βρισκόταν στη δυτική όχθη του Τριπόταμου απέναντι από την Μπαρμπούτα, σε απόσταση 500 μέτρων. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι στην περίπτωση αυτή συναντούμε το παραδοσιακό φαινόμενο του διαχωρισμού της συνοικίας από το νεκροταφείο από ένα υδάτινο ρεύμα. Από την πλευρά του ποταμού, ο εβραιομαχαλάς είχε φυσική πτώση του εδάφους, καθώς και ψηλά σπίτια, που δημιουργούσαν το τεχνικό μέρος της γραφικής οχυρώσεως. Από τις άλλες πλευρές που συνόρευαν προς τους άλλους μαχαλάδες της πόλεως, οι εξωτερικές όψεις του «εν σειρά» οικοδομικού συστήματος ολοκλήρωναν την απομόνωση της ιουδαϊκής συνοικίας. Βασικές προσπελάσεις, προς τον εβραιομαχαλά, ήταν οι δύο γερές δίφυλλες θύρες, με εξωτερική επένδυση από μεταλλικά ελάσματα και άφθονα γυφτοκάρφια που έφραζαν τις δύο άκρες του κεντρικού εμπορικού δρόμου, που αναφέραμε, της οδού Χάβρας. Ο δρόμος αυτός συγκέντρωνε όλη τη δραστηριότητα των Εβραίων που ήταν διαμοιρασμένη ανάμεσα στα εμπορικά καταστήματα και στη συναγωγή.

Ένα χαρακτηριστικό επεισόδιο από την πολιορκία της πόλεως την εποχή της επανάστασης του 1821 από τους Ναουσαίους όπλαρχηγούς που αποδεικνύει την οχυρότητα της ιου-

δαϊκής συνοικίας μας διηγείται ο Στουγιαννάκης. «Οι ιουδαίοι καίτοι διαταχθέντες υπό του Κεχαγιάβεη να κρατήσουν ανοικτάς τας θύρας των οίκων αυτών και τας πύλας της συνοικίας άμα αρξαμένων των πυροβολισμών έκλεισαν αυτάς και σβέσαντες τα φώτα ησύχαζον έντρομοι...». «Ο Κεχαγιάβεης γνωρίζας έκ της ακροπόλεως την φθοράν του στρατού του... έλθων δε και ζητήσας να τω ανοιχθώσιν αι πύλας της ιουδαϊκής συνοικίας ως αιμέσως φέρουσαι εις το πεδίο της μάχης μ' όλας τας σφοδράς κρούσεις επί των πύλων και τας φωνασκίας εύρε σιγή»

Στη Βέροια τα εβραϊκά σπίτια τα διακρίνει κανείς από μακριά από το ότι δεν είχαν καπνοδόχο (μπουχαριά) γιατί οι εβραίοι δεν συνήθιζαν τα τζάκια. Για την εσωτερική θέρμανση των σπιτιών μεταχειρίζονταν μεγάλα μαγγάλια με ρόδες. Ένα άλλο χαρακτηριστικό των γραφικών εβραϊκών σπιτιών της Βέροιας ήταν τα λαϊκά διακοσμητικά σχέδια που συνήθιζαν στην όψη τους ανάμεσα στα παράθυρα και στις κλεισμένες συνήθως με μπαγδάτι, «αστρέχες» της στέγης. Αυτά τα σχέδια ήταν άλλοτε μια ρόδα με πολλές ακτίνες και γύρω κάποια γιρλάντα που μοιάζει κάπως με τη ρόδα του κύκλου της ζωής, στην «Άδου κρίσιν» στις λαϊκές τοιχογραφίες των εκκλησιών της τουρκοκρατίας της Μακεδονίας και άλλοτε παραστάσεις σπιτιών μέσα σε πλαισία σχεδιασμένα με πολύ μεγάλες αφαιρέσεις με δύο χρώματα που μοιάζουν στο ύφος πάρα πολύ με τις αντίστοιχες λαϊκές τοιχογραφίες στις όψεις των μουσουλμανικών σπιτιών των χατζήδων της Αραβίας και της Αιγύπτου. Πιο συχνά όμως συνήθιζαν μέσα σε πλαισία διάφορες επιγραφές που κι αυτές τις πλούμιζαν με γιρλάντες και λουλούδια που ανάμεσα στα φύλλα τους μπλεκόταν η χρονολογία.

Η ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η συναγωγή της Βέροιας χτίστηκε με αυτοκρατορικό φερμάνι που έστειλαν από την Κωνσταντινούπολη και το οικοπέδο ανήκε στο Τούρκο χατζή Ζεϊράμι.

Η συναγωγή βρίσκεται στην ΒΔ πλευρά του εσωτερικού της εβραϊκής συνοικίας δίπλα στην όχθη του Τριπόταμου. συγκεντρώνει αρχιτεκτονικά στοιχεία προγενέστερων της μικρών συναγωγών της Θεσσαλονίκης. Τέσσερεις κίονες στο κέντρο του χώρου ορίζουν το Βήμα (τεβή), ενώ το ιερό βρίσκεται στον ανατολικό τοίχο. Το πάτωμα είναι φτιαγμένο από ξύλινες σανίδες και το κέντρο είναι διακοσμημένο με μωσαϊκά διακοσμητικά πλακάκια. Πίσω από τη συναγωγή διασώζεται ακόμη το μικρό (θρησκευτικός λουτρώνας)

Μουσείο Αρχιτεκτονικής. Πριν και μετά την αναπαλαίωση.

Η Συναγωγή της Βέροιας.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΓΩΓΗΣ

Η συναγωγή κτίστηκε με φερμάνι του σουλτάνου το 1850. Είναι πιθανόν ότι η χρονολόγηση της θα μπορέσει να προσδιοριστεί με μεγαλύτερη ακρίβεια όταν δοθεί απάντηση για την ενδεχόμενη σχέση μεταξύ του λιθόκτιστου τοίχου και της υπόλοιπης ξυλοκατασκευής. Τα πέντε κλειστά του παράθυρα πιθανόν να μαρτυρούν τη διαρρύθμιση της φάσης αυτής. Η παλαιότερη ξυλόκτιστη κατασκευή μάλλον καταστράφηκε σε κάποια πυρκαγιά.

Η σημερινή θέση της συναγωγής ίσως να σχετίζεται με τη τοποθεσία της αρχαίας συναγωγής της Βέροιας. Είναι μάλιστα πιθανόν να έχει κτιστεί πάνω στην αρχαία συναγωγή που επισκέφτηκε ο Απόστολος Παύλος.

Η ΚΑΤΟΨΗ

Η κάτοψη της συναγωγής είναι παραλληλόγραμμη με έξι κολόνες από τσατμά και επίχρυσμα οι οποίες χωρίζουν τον εσωτερικό κυρίως χώρο από την είσοδο.

Οι τοίχοι της συναγωγής συνίστανται από το λιθόκτιστο τοίχο. Στα ανατολικά, τοίχους από μπαγδάτι, στα βόρεια και δυτικά και τοίχους από τσαμπά στα νότια.

Η κύρια είσοδος της συναγωγής βρίσκεται στο λιθόκτιστο τοίχο και ορίζεται από έξι ημικύκλικά σκαλοπάτια και κεραμοσκεπές πρόπυλο.

Οι διπλές ξύλινες πόρτες της εισόδου είναι ενισχυμένες και διακοσμημένες με γυφτόκαρφα και κλειδαριά.

Τα κύρια στοιχεία του εσωτερικού είναι το εϊχάλ ακόντες και το βήμα. Το εϊχάλ βρίσκεται στον ανατολικό λιθόκτιστο τοίχο.

Στις μεσαιωνικές καστρογυρισμένες πολιτείες ο χώρος είναι πολύτιμος και η οικονομία γινόταν συνήθως σε βάρος του οδικού δικτύου. Έτσι και στη Βέροια τα λιθόστρωτα τα καλνιέρια της τουρκοκρατίας ήταν στενά ποτέ δεν ακολουθούσαν ευθεία γραμμή ούτε είχαν σε όλο το μήκος τους το ίδιο πλάτος. Οι διάφορες λύσεις στα σημεία συναντήσεως των δρόμων παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την άποψη των κλίσεων που παίρνουν τα τετράγωνα για να διευκολύνουν την επικοινωνία και να δημιουργούν ευχάριστη θέα. Συνήθως απόφευγαν να δημιουργούν σταυροειδείς συναντήσεις.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΑΙΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ

Το σπίτι της οικογένειας Χααραλαμπίδη βρίσκεται στη Χάβρα, επί της οδού 10ης Μεραρχίας, δίπλα στη στοά που ασφάλιζε την εβραϊκή συνοικία μαζί με το ποτάμι της Μπαρμπούτας και τα τείχη της Βέροιας. Το 1992 αγοράστηκε από τους νέους ιδιοκτήτες και το 1997 άρχισαν οι εργασίες αναπαλαίωσης από την αρχιτέκτονα κ. Καλογήρου. Τελικά το σπίτι κατοικήθηκε το 1998. Στο ισόγειο του σπιτιού υπήρχαν από τους προηγούμενους ιδιοκτήτες, παχιά για τα ζώα, που κατά την αναπαλαίωση αντικαταστάθηκαν από το χώρο του γραφείου του σπιτιού.

Στον πρώτο όροφο έχουμε το κύριο μέρος του σπιτιού, όπου συναντούμε το καθιστικό με το τζάκι του και ένα μπαλκόνι που βλέπει στο εσωτερικό της εβραϊκής συνοικίας και στη Συναγωγή. Πριν από την αναπαλαίωση στη θέση αυτού του χώρου υπήρχε και ένα δωμάτιο για τον αργαλειό. Σε έναν τοίχο του καθιστικού βρίσκεται ένα τυφλό παράθυρο, που χρησιμοποιούνταν ως μέσο διαφυγής σε περίπτωση κινδύνου, αλλά και επικοινωνίας με τα άλλα σπίτια.

Στην κρεβατοκάμαρα παρατηρούμε το «σαχνισί», ένα εσωτερικό μπαλκόνι, δηλαδή, τυπικό της βεροιώτικης αρχιτεκτονικής, από όπου οι ένοικοι μπορούσαν να παρατηρούν τι γίνεται στο δρόμο, χωρίς όμως να παρεμποδίζεται η διέλευση των τροχοφόρων της εποχής, των κάρων.

Από τον πρώτο όροφο με μια σκάλα ανεβαίνει κανείς στη σοφίτα. Εκεί, στα δύσκολα χρόνια, κρύβονταν μέχρι και τρεις οικογένειες. Από το μικρό παράθυρο μπορεί κανείς να δει το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στον απέναντι λόφο.

Η σκεπή είναι δίρριχη.

Τα κύρια υλικά κατασκευής του σπιτιού ήταν, στον κάτω όροφο, πέτρα, ενώ στον επάνω όροφο ξύλο και κοπριά, ως μονωτικό. Οι ιδιοκτήτες χρησιμοποίησαν τα ίδια υλικά που είχε και η αρχική κατοικία και έτσι δεν πρόσδεσαν ταβάνια ούτε το σοβάτισαν. Στην προσπάθειά τους να αφήσουν τα εξωτερικά στοιχεία του σπιτιού, ίδια, δεν έκλεισαν ούτε άλλαξαν το μέγεθος κανενός παραθύρου, όπως επίσης δεν πρόσδεσαν πανιζούρια.

Η δημιουργία του κελύφους του σπιτιού ήταν στο πρόγραμμα ανάπτυξης του Δήμου Βέροιας.

Το σαχνισί εξωτερικά και εσωτερικά.

Το Βήμα του Αποστόλου Παύλου στη Βέροια

Διάλογος παρόντος-παρελθόντος.

Χρήσιμος Ι. Σκούπρας

της Μαρίνας και του Χάρη.

Προλογικά

Στεγνός από μνήμη κατάστεγνος από θυμητικό, ωσάν να μην υπήρχε τίποτ' άλλο πέραξ το παντέρημο, το τσαλαπατημένο- εκεί- παρόν: ένα παρόν χωρίς μέλλον και γι'αυτό και χωρίς παρελθόν, ένα παρόν δίχως συνέχεια και γι' αυτό και δίχως προηγούμενο...

ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΡΟΧ

Ο παιδαγωγικός χώρος, όπως είναι φυσικό, δεξιώθηκε με το δικό του τρόπο τις διαμάχες που κυριάρχησαν στις κοινωνικές επιστήμες, κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Η διαμάχη ανάμεσα στις δυο κυριότερες οπτικές των κοινωνικών επιστημών δεν μπορούσε να αφήσει ανέπαφη την παιδαγωγική θεωρία. Το κανονιστικό και το ερμηνευτικό παράδειγμα επηρέασαν τις παιδαγωγικές αναζητήσεις θέτοντας από τη μια στο επίκεντρο τις επιστημονικές γνώσεις και από την άλλη το μαθητή και τις ανάγκες του. Η κατάσταση στο ελληνικό σχολείο την τελευταία εικοσαετία, με την κυριαρχία της μετωπικής διδασκαλίας, οδήγησε κυρίως στη μετάδοση γνώσεων και στην απομνημόνευση. Ο μαθητής και οι προσωπικές του ανάγκες και οι δεξιότητες έμειναν σε δεύτερη μοίρα. Το κενό αυτό μερικές φορές καλύπτονταν από τις δράσεις που αναλάμβαναν οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια των ελεύθερων δραστηριοτήτων και των πολιτιστικών πρωτοβουλιών, της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Οι νέες τάσεις που διαμορφώνονται με την είσοδο μεταμοντέρνων ιδεών στον παιδαγωγικό χώρο οδηγούν στην υπόθεση ότι η διδασκαλία δεν μπορεί να είναι μια πανομοιότυπα αναπαραγόμενη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία. Επομένως, αλλάζει ο ρόλος του εκπαιδευτικού καθώς και ο ρόλος του μαθητή που γίνεται το Υποκείμενο που επιβάλλει τον τρόπο της διδασκαλίας. Στη διδακτική δοκιμή που ακολουθεί, θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε βασικές αρχές της Βιωματικής-Επικοινωνιακής Μάθησης μέσα στα πλαίσια της μεταμοντέρνας θεώρησης. Ο διδακτικός σχεδιασμός, με αφορμή τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών, θα κινηθεί στο προνομιακό πεδίο της Τοπικής Ιστορίας, στοχεύοντας κυρίως την ενεργό εμπλοκή του μαθητή και την πολυπρισματικότητα γνώσεων και δεξιοτήτων, που μπορούν να αναδειχθούν.

(Παραλείπονται οι ενότητες που αναφέρονται στη Βιωματική Μάθηση και την παιδαγωγική συγγένεια με το μεταμοντερνισμό, επικοινωνιολογισμό και τη διαθεματικότητα).

Τοπική Ιστορία και Βιωματική Επικοινωνιακή Διδασκαλία

Με την προηγούμενη αναφορά στο Περιβάλλον, μπορούμε ευκολότερα να αναφερθούμε στο πως η μελέτη της Τοπικής Ιστορίας αποτελεί προνομιακό πεδίο της Βιωματικής Διδασκαλίας σε συνδυασμό με τις άτυπες μορφές γνώσης των μαθητών καθώς και με τις διαθεματικές δραστηριότητες που μπορεί η διδασκαλία να αναπτύξει.

Η Τοπική Ιστορία θεωρείται το προσφορότερο πεδίο για την οργάνωση διαθεματικών δραστηριοτήτων με ξεχωριστό ενδιαφέρον. Καθώς αναφέρεται σε προσωπικά βιώματα των μαθητών και σε χώρους στους οποίους έχουν άμεση πρόσβαση, προωθεί ισχυρά κίνητρα μάθησης και συμβάλλει στην ανάπτυξη διερευνητικών μεθόδων διδασκαλίας, εφόσον τα στοιχεία που προσδιορίζουν τη μέθοδο εργασίας των μαθητών είναι η αυτενέργεια η βιωματικότητα, η φυσική εποπτεία, ο προβληματισμός και η δοκιμή νέων τρόπων μάθησης.¹

Το περιβάλλον της Τοπικής Ιστορίας είναι ένα προνομιακό πεδίο αλλαγής όλου του πλαισίου της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σ' αυτό μπορεί η Βιωματική-Επικοινωνιακή διδασκαλία να εφαρμοστεί. και η αναφορά της διαθεματικότητας να τεθεί σε πλήρη εφαρμογή. Καταρχήν απουσιάζει το σχολικό εγχειρίδιο και οι φορείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας διαμορφώνουν νέου τύπου ισορροπίες. Από τις συνθήκες Ελέγχου οδηγούμαστε σε συνθήκες μαθητικής αυτονομίας. Από μορφές άμεσης, κατά κάποιο τρόπο, διδασκαλίας αναζητούν μορφές έμμεσης, κατά κάποιο τρόπο, διδασκαλίας. Από το καθεστώς μιας μονολογικής βασικά διδασκαλίας επιδιώκεται η δημιουργία συνθηκών ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας.

Η αγωγή που προσφέρει το σχολείο πρέπει λοιπόν να ξεκινάει με την Τοπική Ιστορία, από το σπίτι, τη γειτονιά και την ιδιαίτερη περιοχή και να καταλήγει στην Ευρώπη και τον κόσμο, τη φυσική μας πατρίδα. Το κοίταγμα θα πρέπει να είναι διαθεματικό, πολυπρισματικό, γεωιστορικό, σαν του Ηρόδοτου ή σαν αυτό που προτείνει στην εποχή μας η ευαισθησία, η φαντασία και η επιστημονική συγκρότηση του Braudel ώστε να εξασφαλίζει στους μαθητές μια πανοραμική θέα του κόσμου, με τα δεδομένα του παρόντος και τη γνώση του παρελθόντος, εφόδια αναγκαία για την οικοδόμηση του μέλλοντος.

Σχεδιασμός² και οργάνωση της διδακτικής προσέγγισης για το Βήμα του Αποστόλου Παύλου ως ιστορικού χώρου αναφοράς της εξελικτικής πορείας της πόλης της Βέροιας.

Τάξεις: Γ' Γυμνασίου και Α' Λυκείου

Διδακτικά Αντικείμενα: Θρησκευτικά, Τοπική Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα, Πληροφορική, Αισθητική Αγωγή

Προβλεπόμενος χρόνος: Στα πλαίσια του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας και των Θρησκευτικών μπορεί να προβλεφθούν 5 δώρα, ανάλογα με την διάθεση και τα ερεθίσματα των μαθητών.

Σχέση με το Πρόγραμμα Σπουδών: Ο διδακτικός σχεδιασμός ανταποκρίνεται στους σκοπούς του αναλυτικού προγράμματος που αφορούν στη διδασκαλία της Έκθεσης -Έκφρασης, των Θρησκευτικών, της Τοπικής Ιστορίας, της Πληροφορικής.

Διδακτική προσέγγιση: Είναι μια εναλλακτική διδακτική προσέγγιση που δίνει τη δυνατότητα να γίνει η διδασκαλία με τρόπο βιωματικό, διαθεματικό με βασικό οδηγό τον προβληματισμό και τα βιώματα των μαθητών ή και τις προσωπικές τους παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια της αυτοψίας τους στο χώρο του μνημείου.

- Ανακάλυψη της γνώσης μέσω της βιωματικής μάθησης
- Ανάπτυξη της συνεργατικής μάθησης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.
- Διαθεματική διδασκαλία

Προϋποθέσεις: Προβληματισμός που να ξεκινάει από τους μαθητές και τα προσωπικά τους βιώματα για το μνημείο

Ομαδική εργασία και εμπυχωτική διάθεση των πρωτοβουλιών από τον διδάσκοντα.

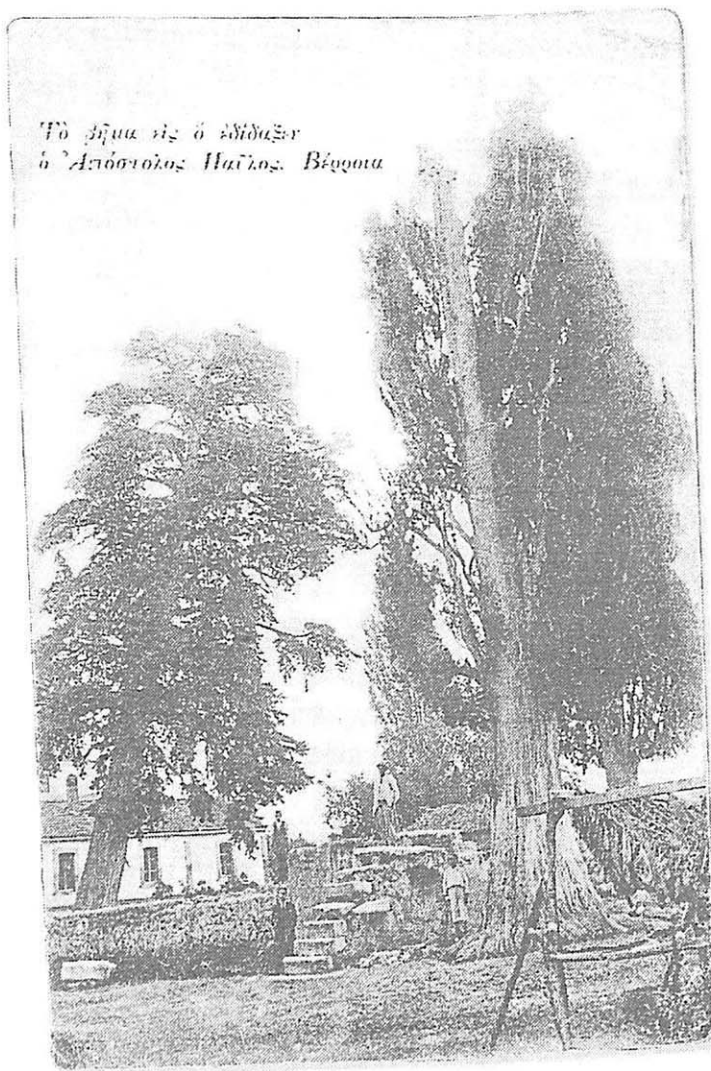
Γνώση των βασικών αρχών της βιωματικής διδασκαλίας και της διαθεματικής προσέγγισης από τον διδάσκοντα καθώς και καλή γνώση των πηγών της Τοπικής Ιστορίας που σχετίζεται με το μνημείο.

Σχετικά καλή γνώση της Πληροφορικής. Internet, Word.

Μορφή του μαθήματος: Καθορισμός της μορφής από τους μαθητές. Πιθανόν να προταθεί η μορφή των μικρών ερευνητικών εργασιών.

¹ Θεοφιλίδης, Χ. (1997). Διαθεματική προσέγγιση της Διδασκαλίας, Γρηγόρης, Αθήνα.

² Και απ' αυτή τη θέση ευχαριστώ θερμά, τη συνάδελφο Κατερίνα Καραπάνου, φιλόλογο του 7ου Γυμνασίου Βέροιας, για τον εμπλουτισμό του διδακτικού σχεδιασμού και την ανταλλαγή απόψεων. Η κ. Καραπάνου, στο μάθημα της Τοπικής Ιστορίας, ασχολήθηκε με το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, με τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου το σχ. έτος 2003-04.

Στόχοι και Σκοποί³ Ικανότητες-Δεξιότητες

• Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη δύναμη του κηρύγματος του Αποστόλου Παύλου καθώς και τις δυσκολίες διάδοσης του Χριστιανισμού τον πρώτο αιώνα της εμφάνισής του

• Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία και τη χρησιμότητα της περιγραφής

• Να ασκηθούν οι μαθητές στην τεχνολογία της Πληροφορικής και στα βασικά εργαλεία της

• Να ασκηθούν στην αναζήτηση της πληροφορίας μέσω του διαδικτύου

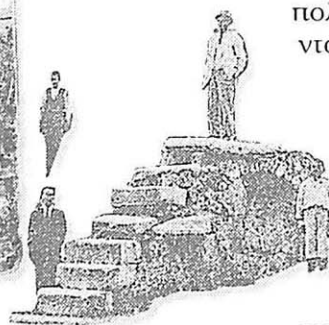
• Να δημιουργήσουν με τη μελέτη της Τοπικής Ιστορίας μια θετική στάση στα δημιουργήματα του παρελθόντος

• Να παρατηρήσουν και να προβληματιστούν από τη συνύπαρξη χριστιανικών και μουσουλμανικών μνημείων, τα οποία αποτελούν φορείς πολιτισμού και ιστορίας. Να αναπτύξουν πνεύμα ανεκτικότητας

και κατανόησης για πολιτισμό που θεωρούνταν εχθρικός⁴

• Να συνειδητοποιήσουν το γεγονός της κοινής ιστορικής πορείας και άλλων γειτονικών πόλεων της Βέροιας.

• Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία

του χώρου ως καθοριστικού στοιχείου για τη διαμόρφωση και εξέλιξη της πόλης

• Να αναπτυχθεί η ικανότητα σύγκρισης και αντιπαράθεσης της προηγούμενης εικόνας που είχε διαμορφωθεί ο μαθητής με την εικόνα που προκύπτει μέσα από τις δραστηριότητές

• Οι πληροφορίες που θα συγκεντρώσουν οι μαθητές να καταφέρουν να αρθρωθούν σε ιστορική σκέψη, να συμβάλουν στην εξήγηση των ιστορικών δρωμένων και κατά συνέπεια στο μετασχηματισμό της ίδιας της πραγματικότητας και στην ικανότητα πολύπλευρης διαχείρισης της γνώσης

• Να μάθουν τα παιδιά πώς να μαθαίνουν, πώς να κρίνουν και πώς να αξιολογούν το πλήθος των πληροφοριών

• Με βάση τα βιώματα του ο μαθητής να οδηγηθεί στη χειραφέτηση του, έτσι ώστε όλοι οι προηγούμενοι στόχοι να ανακαλύπτονται στην πορεία του μαθήματος

³ Η διδακτική προσέγγιση για το μνημείο μπορεί να στηριχθεί και στη Συστημική – Ολιστική Μεθοδολογία (βλ. ΓΑΒΑΛΑΣ,). Το μνημείο του Αποστόλου Παύλου μπορεί να αντιμετωπιστεί ως σύστημα με το Τζαμί του Μεντρεσέ όπου το ένα αλληλεπιδρά στο άλλο. Η υπόθεση αυτή ολοκληρώνεται αν λάβουμε υπόψη, σύμφωνα με τις ιστορικές αναφορές ότι στην ίδια θέση, προϋπήρχε ο ιερός ναός των Αγίων Αποστόλων ή στην αρχαία εποχή ο ναός της Ευνομίας.

⁴ Οι κυριότερες αρχές της διαπολιτισμικής προσέγγισης είναι (βλ. ΚΑΝΑΚΙΔΟΥ, 46): Να αναβαθμίζουν οι μαθητές τους πολιτισμούς και τις γλώσσες, καταπολεμώντας παράλληλα οποιοδήποτε είδος ρατσισμού προκύπτει με τη μορφή συμβόλου ή συμπεριφοράς μέσα από ανάλογο πολιτιστικά και γλωσσολογικά στοιχεία. Να εμπνέουν και να καλλιεργούν την ανθρώπινη ευαισθησία, την αλληλεγγύη και τη συνεργασία.

Γνωστικοί Στόχοι

- Με βάση τη διερευνητική επαγωγική πρόσβαση, η οποία θεμελιώνεται στο βίωμα και την εμπειρία, να συνδέσουν οι μαθητές άγνωστες αφηρημένες έννοιες (π.χ. διαπολιτισμικός) με συγκεκριμένες και απτές έννοιες και αισθήσεις των πραγμάτων
- Να εμβαδύνουν στη χρήση της γλώσσας ώστε να την χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό και κατάλληλο τρόπο, προφορικά και γραπτά, στις διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας
- Να γνωρίσουν το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου και τα ιστορικά στοιχεία που συνοδεύουν το πέρασμα του από τη Βέροια
- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι οι εικόνες του καθενός για την πόλη τους είναι διαφορετικές από τις εικόνες του άλλου
- Να γνωρίσουν τη δομή και τα χαρακτηριστικά της περιγραφής με βιωματικό τρόπο
- Να γνωρίσουν την ιστορία κατασκευής του μνημείου μέσα από την αναζήτηση τοπικών ιστορικών πηγών
- Να γνωρίσουν με βιωματικό τρόπο πολιτιστικά στοιχεία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

Αφόρμηση και περιεχόμενο της διδακτικής πρότασης

Στα πλαίσια του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας ο καθηγητής(οι καθηγητές) μπορούν να προκαλέσουν το ενδιαφέρον με το να ζητήσουν από τους μαθητές να μελετήσουν το συγκεκριμένο μνημείο για να αποτελέσει μέρος της ιστοσελίδας του σχολείου, στην οποία θα προβάλλονται και άλλοι ιστορικοί χώροι της Βέροιας. Το μνημείο του Αποστόλου Παύλου βρίσκεται σε χώρο όπου υπάρχουν δύο δημοτικά και δύο γυμνάσια. Η γειτνίαση με το χώρο μπορεί να αποτελέσει επίσης και μια αφορμή. Πίσω όμως από το μνημείο υπάρχει ένα τζαμί που ονομάζεται τζαμί του Μεντρεσέ. Η μελέτη και των δύο μνημείων θα οδηγήσει τους μαθητές στη βιωματική γνώση της ιστορικής εξέλιξης της πόλης και στην ανθρωπογεωγραφία της.

Οργάνωση της τάξης: Προτάσεις των μαθητών για την οργάνωση της τάξης. Θα συζητηθεί ο χωρισμός σε ομάδες.

Πορεία διδασκαλίας: Περιγραφή των επί μέρους βημάτων διδασκαλίας-Δραστηριότητες των μαθητών. Η πορεία βέβαια θα εξαρτηθεί από τον προβλεπόμενο χρόνο διδασκαλίας.

Φύλλα Δραστηριότητας

Ο καθορισμός των δραστηριοτήτων θα γίνει από τους μαθητές σε συνεργασία με τους καθηγητές

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.

Παρόλο που πιστεύουμε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού έχει σκιαγραφηθεί στα βασικά του σημεία μπορούμε να δηλώσουμε επιγραμματικά: Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί πνεύμα επικοινωνίας και ελευθερίας μέσα στη τάξη. Προσδοκά από την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή τη διαμόρφωση στάσεων και ερευνητικής διάθεσης από τους μαθητές. Αντιμετωπίζει τους μαθητές ως κύριους υπεύθυνους της πορείας της διδασκαλίας και είναι πάντα εκεί να βοηθήσει και να προτείνει ιδέες που θα αντιμετωπίζονται ως ισότιμες απογυμνωμένες από το κύρος του ειδικού. Γίνεται από μεταφορέας γνώσης, εμπνευστής. Η βοήθεια του εκπαιδευτικού θα ελαττώνεται όσο αναπτύσσεται η αυτονομία του μαθητή.

Ενδεικτική πορεία μαθήματος

Περιγραφή των επί μέρους βημάτων διδασκαλίας-Δραστηριότητες των μαθητών

1η Διδακτική ώρα:

1. Η πρώτη μισή ώρα αφιερώνεται στη συζήτηση μέσα στην τάξη για τη σημασία και το ρόλο της Τοπικής Ιστορίας. Ζητούμε από τα παιδιά να προτείνουν θέματα για μελέτη και έρευνα της Τοπικής Ιστορίας. Προτάσεις που ακούστηκαν, ήταν η Εγνατία οδός, (παλιά και νέα), η εβραϊκή συνοικία της Μπαρμπούτας, οι Βυζαντινοί ναοί της πόλης κ.λ.π. Με αφορμή την αναφορά στους Βυζαντινούς ναούς τέθηκε με έμμεσο τρόπο το θέμα της μελέτης του Βήματος του Αποστόλου Παύλου. Η πρόταση στηρίχθηκε στο γεγονός της γειτνίασης του σχολείου με το μνημείο. Η επιλογή αυτή θα βοηθούσε και την οργάνωση της διδασκαλίας με βιωματικό τρόπο. Τα παιδιά συμφώνησαν με την πρόταση.

2. Στη συνέχεια έγινε συζήτηση για την αφορμή αυτής της εργασίας. Τη δημιουργία ιστοσελίδας με θέμα την ιστορία της πόλης και του σχολείου μας. Οι περισσότεροι μαθητές που γνωρίζουν υπολογιστές υποσχέθηκαν να συνεργαστούν με το δάσκαλό της πληροφορικής του σχολείου μας.

2η Διδακτική ώρα:

Προτείνεται από τους μαθητές να διατεθεί η ώρα για επίσκεψη στο Βήμα και φυσική εποπτεία του χώρου. Με βάση τις απορίες –θέσεις –υποθέσεις –βιωματικές παρατηρήσεις των μαθητών, ορίζονται οι δραστηριότητες και γίνεται ο χωρισμός σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Κάθε ομάδα επιλέγει έναν εκπρόσωπο της που θα ανακοινώνει προφορικά στις άλλες ομάδες το τελικό προϊόν της εργασίας της.

Όλοι οι μαθητές αναφέρουν ότι θα ρωτήσουν μεγαλύτερους σε ηλικία συγγενείς να τους αφηγηθούν τι γνωρίζουν για την ιστορία του μνημείου.

3η Διδακτική ώρα:

Αφιερώνεται στην αφήγηση βιωματικών διηγήσεων που συνέλεξαν οι μαθητές.

Γίνεται επιλογή των ηλεκτρονικών δικτυακών τόπων που θα επισκεφθούν οι μαθητές, σε συνεργασία με το δάσκαλό της πληροφορικής. Τελικά επιλέγονται οι παρακάτω δικτυακοί τόποι.

Για τη Βέροια και τον Απόστολο Παύλο

[www.veria-online.gr /tourismos/palia veria.](http://www.veria-online.gr/tourismos/palia_veria)

<http://eld.teirir.gr/prefectures>

[www.atlantis.gr /kis/veroia.html](http://www.atlantis.gr/kis/veroia.html)

www.imathiaaw.gr/nomos

www.servia.gr/history

Για το τζαμί του Μεντρεσέ

[http://dimosmyt.aegean.gr/Mytilene Guide](http://dimosmyt.aegean.gr/Mytilene_Guide)

[http://outbox.daem.gr/sxoleia/1 peiramatiko lykeio athinon](http://outbox.daem.gr/sxoleia/1_peiramatiko_lykeio_athinon)

<http://virtuals.compulink.gr/gennadio>

Δίνονται κατευθύνσεις για αναζήτηση ιστορικών πηγών που να αφορούν στο κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στη Βέροια. Αναζήτηση πληροφοριών και γραπτών μαρτυριών για την κατασκευή του σύγχρονου μνημείου. Έμφαση στην αναζήτηση πληροφοριών για το τζαμί του Μεντρεσέ. Γίνεται συζήτηση και ενημέρωση βιβλιογραφική.

4η Διδακτική ώρα:

Ο καθηγητής παρακολουθεί την εργασία των μαθητών και τους ενθαρρύνει στην παρουσίαση των ιδεών τους. Δημιουργία ατμόσφαιρας που ευνοεί την ελεύθερη έκφραση των μαθητών.

Προγραμματισμός με βάση τις προτάσεις των μαθητών για την ανακοίνωση των προϊόντων των δραστηριοτήτων τους.

Γίνεται συζήτηση για τη γλώσσα των κειμένων που θα αναρτηθούν στο διαδίκτυο.

5η Διδακτική ώρα – Δραστηριότητες:

Το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στη Βέροια. Το μήνυμα εξάπλωσης του χριστιανισμού. Περικοπή του κηρύγματος. Απορίες για τον ιστορικό χρόνο και χώρο.

Περιγραφή του μνημείου από τους μαθητές. Φωτογραφίες και κείμενα. Ανάγνωση πηγών. (ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, ΧΙΟΝΙΔΗΣ).

Αναφορά στο έργο της κητιόρισας του σύγχρονου μνημείου Όλγας Μιχαηλίδου.

Πίστη και επιμονή

6η Διδακτική ώρα:

Παρουσίαση της ομάδας για το τζαμί του Μεντρεσέ. Αναφορές σε γειτονικές πόλεις (Φλώρινα) ή άλλες πόλεις (Μυτιλήνη, Αθήνα) όπου έχουν σωθεί Μεντρεσέδες.

Συζήτηση για την ιστορική περίοδο που αναφέρεται στην απελευθέρωση της Βέροιας από τους Τούρκους.

Διαπολιτισμική αγωγή. Σεβασμός των διαφορών και της ιδιαιτερότητας κάθε πολιτισμού. Διάκριση των όρων πολυπολιτισμικός και διαπολιτισμικός⁵

⁵ «Η χρήση του όρου «διαπολιτισμικός» υπονοεί απαραίτητα, εφόσον αποδοθεί στην πρόθεση «δια» η πλήρης σημασία της, την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την πραγματική αλληλεγγύη. Εάν ο όρος «κουλτούρα» αποδοθεί σ' όλο το εύρος, υπονοεί την αναγνώριση των αξιών, του τρόπου ζωής, των συμβόλων με τα οποία οι άνθρωποι υπάρχουν, τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδες, αναφέρονται στις σχέσεις με τους άλλους και αντιλαμβάνονται τον κόσμο...» (Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, 1986).

7η Διδακτική ώρα:

Αναφορά στο διπλανό δημοτικό σχολείο, που αποτελεί ένα από τα τελευταία δείγματα της παρουσίας των Τούρκων στην πόλη. (Παρουσίαση ιστορικής πηγής, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ).

Συζήτηση για τις πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη Χριστιανικού ναού στο ίδιο σημείο καθώς και αρχαιοελληνικού. (ΧΙΟΝΙΔΗΣ, ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ).

Η ιερότητα του χώρου. (ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗ).

8η Διδακτική ώρα:

Οι δύο θρησκείες: Χριστιανισμός- Μουσουλμανισμός. (Εδώ καθοριστική θα είναι η συμμετοχή και η καθοδήγηση του διδάσκοντα). Τα κορυφαία παραδείγματα συνύπαρξης των δύο θρησκειών μέσα από μνημεία σύμβολα για τις δύο θρησκείες. Δημιουργία έντασης και αντιπαλότητας..

Ιεροσόλυμα: Το τείχος των Δακρύων (Εβραϊκή Θρησκεία), Το Τζαμί του Ομάρ, (Μουσουλμανισμός), Ο Ναός της Αναστάσεως του Χριστού (Χριστιανισμός) .

Κωνσταντινούπολη: Αγία Σοφία-Μπλε Τζαμί. Όλα τα μνημεία βρίσκονται σε πολύ κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Φωτογραφικό υλικό.

Οι μαθητές βάζουν το ζήτημα της τρομοκρατίας και το συζητούν.

9η Διδακτική ώρα:

Επίσκεψη ξανά στο Βήμα: Το παρόν και το παρελθόν.

Παρουσίαση των χειροτεχνικών κατασκευών των μαθητών.

Ο ρόλος του Βήματος στη ζωή της πόλης. Τουριστικός, κοινωνικός: Η οργάνωση των Παύλειων από την Μητρόπολη και η έκδοση του περιοδικού Παύλειος λόγος.

10η διδακτική ώρα:

Η ώρα αυτή διεξάγεται στο εργαστήρι πληροφορικής. Η ομάδα που συνεργάζεται με τον δάσκαλο πληροφορικής, παρουσιάζει τα κείμενα και τις φωτογραφίες που έχουν επιλεγεί για να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου. Συζήτηση.

Φύλλα Δραστηριότητας

Τα φύλλα συντάχθηκαν με τη συνεργασία μαθητών και των καθηγητών των Θρησκευτικών, Πληροφορικής και της Τοπικής Ιστορίας.

Ομάδα 1η

Ανακοινώστε δικές σας βιωματικές διηγήσεις για την ιστορία του Βήματος.

Σύντομες ηχογραφημένες συνεντεύξεις από ηλικιωμένους συγγενείς για την ιστορία του Βήματος.

Αναζητήστε φωτογραφικό υλικό παλιότερο και νεότερο της περιοχής.

Επιλέξτε δικτυακούς τόπους , με λέξεις κλειδιά, Απόστολος Παύλος+Βέροια, Μεντρεσές. Διατυπώστε σύντομα την άποψη σας για τις πληροφορίες και την αξιοπιστία των δικτυακών τόπων.

(Η ομάδα αυτή θα είναι υπεύθυνη για την ανάρτηση των κειμένων και των φωτογραφιών στη ιστοσελίδα του σχολείου σε συνεργασία με το δάσκαλο της πληροφορικής).

Ομάδα 2η

Ανακοινώστε δικές σας βιωματικές διηγήσεις για την ιστορία του μνημείου.

Σύντομες ηχογραφημένες συνεντεύξεις από ηλικιωμένους συγγενείς για την ιστορία του μνημείου .(Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες αναφέρονται πλέον σε όλες τις ομάδες)

Το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στην Ελλάδα. Σταθμοί της περιόδου του.

Να αναζητήστε πηγές για την παρουσία του Αποστόλου Παύλου στη Βέροια

(Προσδιορίστε το ιστορικό πλαίσιο).

Το μήνυμα της εξάπλωσης του Χριστιανισμού.

Ομάδα 3η

Αναζητήστε πηγές για την κατασκευή του μνημείου. (ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ).

Περιγράψτε το μνημείο από δύο οπτικές γωνίες. (Σύγκριση με την περιγραφή του ΑΛΕΞΙΑΔΗ).

Αναζητήστε πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη παλιότερων ναών στην περιοχή.

Ομάδα 4η

Περιγραφή του Μεντρεσέ

Αναζητήστε πληροφορίες για το ρόλο του Μεντρεσέ στην εκπαίδευση των Μουσουλμάνων. Θρησκευτικές λατρευτικές τελετές του Ισλαμισμού.

Αναζητήστε πληροφορίες για την παρουσία των Τούρκων στην περιοχή. Το διπλανό Δημοτικό σχολείο και η σχέση του με την ιστορία του χώρου. Η απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους. Το ιστορικό πλαίσιο.

Ομάδα 5η

Αναζητήστε φωτογραφίες από σημαντικά μνημεία του Χριστιανισμού και των Μουσουλμάνων που βρίσκονται στον ίδιο χώρο.

Παρουσιάστε την άποψη σας σχετικά με την αντιπαλότητα ή την συνύπαρξη των θρησκειών.

Συζητήστε το πρόβλημα της τρομοκρατίας και παρουσιάστε την άποψη σας στην τάξη.

Ομάδα 6η

Αναζητήστε και παρουσιάστε τεκμήρια που αναφέρονται στο ρόλο του μνημείου του Αποστόλου Παύλου(εκδόσεις , περιοδικά, εφημερίδες, τουριστικοί οδηγοί).

Να παρουσιάσετε τις ζωγραφιές για το μνημείο του Αποστόλου Παύλου.

Αξιολόγηση του μαθήματος

Η αξιολόγηση του συγκεκριμένου προγράμματος, θα πρέπει να λάβει υπόψη της κατά πόσον η διδασκαλία πέτυχε να ανταποκριθεί στη φιλοσοφία και τους στόχους της Βιωματικής-Επικοινωνιακής μάθησης. Δηλαδή να ορίζει ο μαθητής τι μαθαίνει στηριγμένος στα δικά του βιώματα και ενδιαφέροντα, να υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και βέβαια ο εκπαιδευτικός να παίζει το ρόλο του εμπνευστή-υποστηρικτή των πρωτοβουλιών των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός αφήνει την από καθέδρας διδασκαλία και αρνείται τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στη διαδικασία της μάθησης. Ο εκπαιδευτικός έρχεται κάθε φορά στις συναντήσεις έτοιμος να μάθει από τους μαθητές του. Γενικότερα, θετικά στοιχεία του προγράμματος, θεωρούνται τα εξής: **α.** Αναδεικνύει την αυθόρμητη επικοινωνία **β.** Καταργεί τις συνθήκες ανταγωνιστικής ατμόσφαιρας **γ.** Καταργείται η μονομέρεια του σχολικού εγχειριδίου **δ.** Προβάλλει χαρίσματα και ταλέντα του μαθητή που θα παρέμεναν κρυφά. **ε.** Αναπτύσσει ολόπλευρα την προσωπικότητα του, διότι είναι υπολογίσιμη μονάδα, το κεντρικό πρόσωπο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Πιο συγκεκριμένα μπορούμε εύκολα να ισχυριστούμε ότι η διδακτική αυτή προσέγγιση δημιουργεί τα κατάλληλα κίνητρα μάθησης , γιατί το μνημείο βρίσκεται στη γειτονιά των παιδιών, που μεγάλωσαν στο δικό του αυλόγυρο. Επίσης το μνημείο από μόνο του ενδιαφέρει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της πόλης. Ύστερα οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στα πλαίσια του προγράμματος, εμπλέκουν τα βιώματα των παιδιών , με τη βαθύτερη γνώση της ιστορίας της πόλης. Μέσα από τις δραστηριότητες τα παιδιά προχώρησαν σε εικαστική αναπαράσταση του μνημείου και προσπάθησαν με την τέχνη της ψηφιογραφίας και του πηλού. Μία πρόταση που συζητήθηκε ήταν να γραφεί ένα σύντομο σενάριο για τις προσπάθειες της Όλγας Μιχαηλίδου για την ανακαίνιση του μνημείου. Μία άλλη σημαντική πρό-

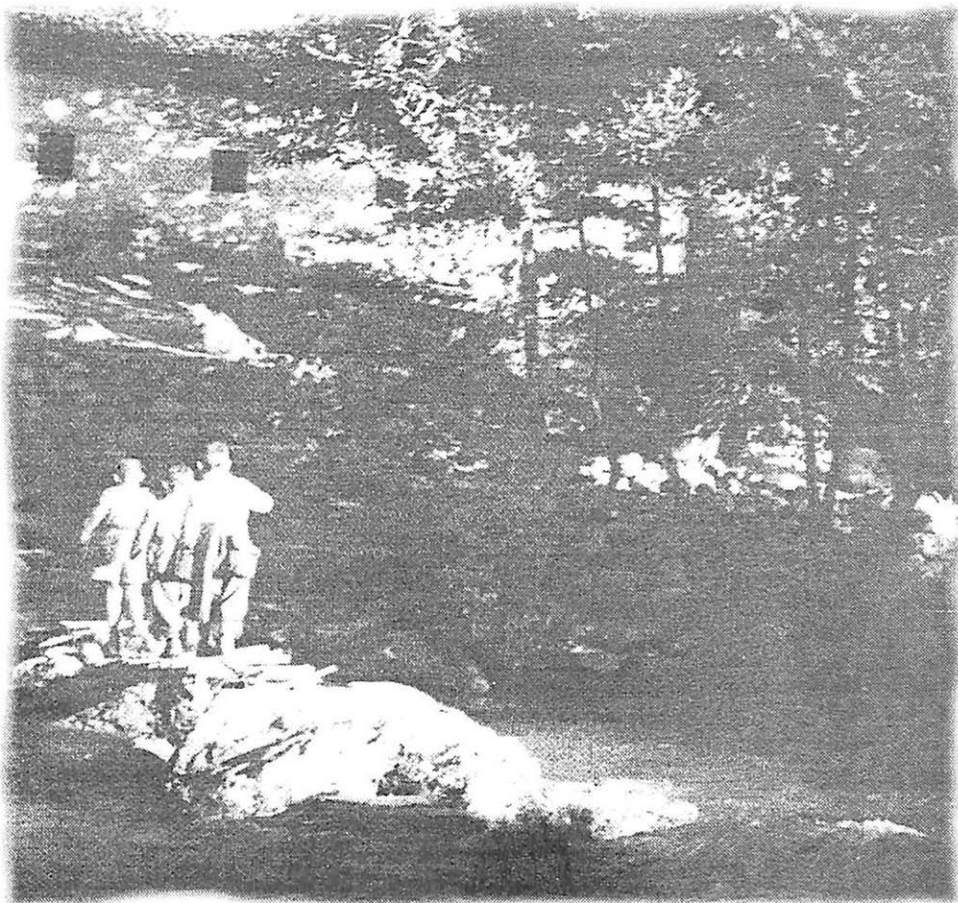
ταση που κατατέθηκε από τους μαθητές, ήταν να φιλοτεχνήσουν την αφίσα και το πρόγραμμα των Παυλείων (εκδηλώσεις που γίνονται κάθε χρόνο τον Ιούνιο στην πόλη με αφορμή τη ομώνυμη γιορτή.

Αξιολογήθηκε δευτικά λοιπόν το κλίμα συνεργασίας που επικράτησε μεταξύ των μαθητών, που οδήγησε στη δημιουργία ηλεκτρονικών σελίδων που παρουσιάζουν την ιστορία του μνημείου. Με την ηλεκτρονική αναζήτηση που είχε προηγηθεί οι μαθητές διαμόρφωσαν κριτήρια αξιολόγησης των ιστοσελίδων που περιηγήθηκαν. Εκτιμήθηκε ακόμη η διαπολιτισμική αγωγή και η ανεκτικότητα που μπορεί να εμφυσήσει στους μαθητές ένα τέτοιο πρόγραμμα διδασκαλίας, σε μνημεία -

φορείς ενός άλλου πολιτισμού που συνυπήρχε για αιώνες με τον χριστιανικό.

Το επόμενο κριτήριο με το οποίο θα μπορούσε να αξιολογηθεί η διδακτική πρόταση είναι εάν τελικά οικειώθηκαν βιωματικά τις γνώσεις που εμπλέκονται με τα Θρησκευτικά, τη Γλώσσα, τη Αισθητική Αγωγή, την Τοπική Ιστορία. Η προνομιακή σύνδεση της Τοπικής Ιστορίας με τη Βιωματική διδασκαλία δεν μας απαλλάσσει από το να αξιολογήσουμε αν και κατά πόσο η διδασκαλία πέτυχε να δώσει ένα βάθος στα βιώματα των μαθητών. Ειδικότερα η αξιολόγηση της διδακτικής διαδικασίας που προτείνει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας στην Τοπική Ιστορία, είναι δυνατόν να στηρίζεται στα κριτήρια εκείνα που ορίζουν τις διδακτικές ενέργειες των μαθητών και τις δραστηριότητες που συνιστώνται από αυτό. Στη διδακτική πράξη αξιολογούνται η ερευνητική διάθεση του μαθητή για αναζήτηση των πηγών και η κριτική τους επεξεργασία, η επινοητικότητα, η ανάπτυξη δεξιοτήτων αναπαράστασης του ιστορικού σκηνικού και η κριτική διεύθυνση στην ουσία και το περιεχόμενο της ιστορίας. Η αίσθηση που χρειάζεται να αποκομίσει ο δάσκαλος είναι η ανάγκη να σχετίζονται οι μαθητές με βιωμένες μορφές πρόσληψης της ιστορικής γνώσης. Με αυτή τη διδακτική προσέγγιση ο μαθητής μπορεί να περάσει από αισθητοποιημένες ιστορικές μορφές σε αφηρημένες ιστορικές έννοιες. Παρενθετικά υποστηρίζουμε ότι το πρόγραμμα της Τοπικής Ιστορίας μπορεί να αποτελέσει τη βάση που μπορεί να μειώσει τις διδακτικές αστοχίες, οι οποίες παρατηρούνται και στη διδασκαλία της Ιστορίας στο Λύκειο. Αστοχίες που δραματοποιούνται από την αποτυχία των μαθητών (και των καθηγητών) στη διδασκαλία της Ιστορίας, όπως αποδεικνύεται από τις επιδόσεις των μαθητών στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.

Αν το πέρασμα των ανθρώπων από την πόλη μας συναντήθηκαν με τα παιδικά παιχνίδια των μαθητών μας στον αυλόγυρο, αν οι προσπάθειες της δωρήτριας του ανακαινισμένου Βήματος συναντήθηκαν με το κρυφτό στη διπλανή σχολική αυλή ή πιο δίπλα στη μισοκατεστραμμένη αίθουσα του τζαμιού τότε το πρόγραμμα διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας θα συνδυαστεί έξοχα με τη μεθοδολογία της Βιωματικής -Επικοινωνιακής Διδασκαλίας.

Μαθητές στη Μπαρμπούτα. Δεκαετία '50. (Φωτ. αρχείο Ε. Κανάρα)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, Γ.(1984): Βεροιώτικες αράδες (Ιστορικά σημειώματα) Βέροια σ. 14-17.
- ΓΑΒΑΛΑΣ, Δ..(2003): Το πλαίσιο αναφοράς της διαθεματικότητας. Στο:
- ΑΓΓΕΛΑΚΟΣ, Κ. (επιμ.) Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης στο ελληνικό σχολείο, Μεταίχμιο, Αθήνα.
- ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ Ι. Θ.(1999): Η Βέροια στους αιώνες , Βεργιώτικα σημειώματα, έκδοση της εφημερίδας ΛΑΟΣ., Βέροια.
- ΓΙΑΒΡΗΣ, Α. και ΨΥΧΑΡΗΣ, Σ.(2003): Η εκπαίδευση ως σύστημα: Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και η διαθεματικότητα. Στο:
- ΑΓΓΕΛΑΚΟΣ, Κ. (επιμ.) ο.π. , 40- 49.
- ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ.(1992): «Η Τοπική Ιστορία». Στο: Πρακτικά Δημέρου Τοπικής Ιστορίας , Σάμος , 17-41.
- ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, Β.(1973): Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή, Διδακτορική διατριβή, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.
- ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ, Χ.(1997): Διαθεματική προσέγγιση της Διδασκαλίας, Γρηγόρης, Αθήνα.
- ΚΑΝΑΚΙΔΟΥ, Ε .- ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Β. (21998): Διαπολιτισμική Αγωγή, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ, Γ.(2003): Διαθεματικότητα :Γεωγραφία και Ιστορία, οι «Επιστήμες του Χάρτη». Στο: Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 7, 200-209
- ΚΟΚΚΙΝΟΣ, Γ.(2003): Επιστήμη, Ιδεολογία, Ταυτότητα .Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης, Μεταίχμιο, Αθήνα.
- ΚΟΝΔΥΛΗΣ, Π.(32000)Η παρακμή του Αστικού Πολιτισμού, από τη μοντέρνα στη μεταμοντέρνα εποχή και από το φιλελευθερισμό στη μαζική δημοκρατία, Θεμέλιο, Αθήνα.
- ΚΟΣΣΥΒΑΚΗ , Φ.(2003): Εναλλακτική Διδακτική, Προτάσεις για μετάβαση από τη Διδακτική του αντικειμένου στη Διδακτική του Ενέργου Υποκειμένου, Gutenberg, Αθήνα.
- ΚΟΥΛΟΥΡΗ, Χ.(2003): Ιστορία και διπλωματία, Στο: Το Βήμα, Νέες εποχές, 15/10/2003
- ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΣΙΟΥΜΗ, Χ.(1996): Η απεικόνιση του Αποστόλου Παύλου στη Ζωγραφική των Βυζαντινών μνημείων της Βέροιας, Στο: Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου, Β' Παύλεια, Ο Απóstολος Παύλος και η Μακεδονία, 137-144, Βέροια
- ΜΟΥΡΤΖΙΝΟΥ, Κ. Σχεδιασμός και σύνταξη τουριστικού οδηγού: Το νησί της Λέσβου. Ανακτήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2003 Από τη διεύθυνση, www.yperth.gr/e-ylko.
- ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ,ΛΕΞΙΚΟ(1989): Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ρ. (1974): Το Ιερόν Βήμα του Αποστόλου Παύλου εις Βέροϊαν, Ιερά Μητρόπολις Βεροίας και Ναούσης., Θεσσαλονίκη.
- ΠΑΠΑΔΙΩΤΗ-ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Β. (2001): «Βιωματική Μάθηση:Μια Γενική Θεώρηση», Στο: Νέα Παιδεία, 97,145-155 .
- ΠΥΡΙΝΟΣ, Π.(1996): Η Θρησκευτική κατάσταση στη Βέροια κατά την εποχή της επισκέψεως του Αποστόλου Παύλου, 165-175,Β' Παύλεια, Στο :Πρακτικά Διεθνούς Β' Επιστημονικού συνεδρίου, Βέροια
- ΡΕΠΟΥΣΗ, Μ. (2000): Τοπικές Ιστορίες στο σχολείο. Από το γενικό παρελθόν στο παρελθόν του τόπου, Στο: Σύγχρονη Εκπαίδευση, 112, 97-107, Αθήνα.
- ΤΑΡΑΤΟΡΗ- ΤΣΑΛΚΑΤΙΔΟΥ, Ε.(2002): Η μέθοδος project στη θεωρία και στην πράξη, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- ΦΩΤΟΥ,Γ.(2002): Πολυπολιτισμική Εκπαιδευτική Πραγματικότητα, Έλλην, Αθήνα.
- ΧΑΛΑΡΗΣ, Γ.(1995): Κοινωνιολογία και μετανεωτερικότητα, Στο: Σύγχρονα Θέματα, 56, 34-43.
- ΧΙΟΝΙΔΗ, Χ.Γ.(1960): Ιστορία της Βέροιας (της πόλεως και της περιοχής), τόμος Α' .Για τον Απóstολο Παύλο σ.169-181, Βέροια.
- ΧΙΟΝΙΔΗ Χ. Γ.(1960): Ιστορία της Βέροιας(της πόλεως και της περιοχής), τόμος Β' Βυζαντινοί Χρόνοι. (για τον ναό των Αγίων Αποστόλων σ.187), Βέροια.
- ΧΙΟΝΙΔΗ, Γ.Χ. (1961) : Σύντομη Ιστορία του Χριστιανισμού στην περιοχή της Βέροιας. Ι. Επίσκοποι και Μητροπολίτες. ΙΙ. Άγιοι και Ξακουστοί κληρικοί, ΙΙΙ Μοναστήρια, ΙV. Εκκλησίες. , Βέροια.
- ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Α.(1960): Ιστορία της Βέροιας, 26-29, Βέροια.
- ΧΡΥΣΑΦΙΔΗΣ Κ.(1998): Βιωματική -Επικοινωνιακή Διδασκαλία.(Η αγωγή της μεθόδου project στο σχολείο). Gutenberg, Αθήνα.

Θεωρήσαμε χρήσιμο, να παρουσιάσουμε στο παράρτημα τρία κείμενα, που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση, με τη διδακτική δοκιμή.

Τα κείμενα είναι τα εξής:

1. Κουτσόπουλου Γ. ΟΥΓΚΑΝΤΑ, Εκεί που η Βέροια είναι ιερή πόλη, ΛΑΜΔΑ, (ένθετο εφημ.ΛΑΟΣ), 22, Δεκ. 2003.

Επειδή το κείμενο είναι μεγάλο, με πολλές φωτογραφίες, θα παραθέσουμε, μια σύντομη περίληψη. Το κείμενο αναφέρει, ότι ένα μικρό χωριό στην Ουγκάντα, ίδρυσε μια κοινότητα με το όνομα της Βέροιας στον τίτλο της. Ο λόγος είναι, επειδή η Βέροια δέχθηκε με χαρά το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου, όπως αναφέρεται και στη σχετική περικοπή των Πράξεων, οι κάτοικοι του χωριού θεώρησαν ότι οι Βεροιώτες, με τη στάση τους αυτή ανάδειξαν τη σοφία τους. Έτσι αποφάσισαν να ονομάσουν τη χριστιανική κίνηση του χωριού τους με το όνομα της Βέροιας.

2. Αλεξιάδη, Γ. Βεροιώτικες αράδες (Ιστορικά σημειώματα), σ. 14 Το Βήμα.

3. Μιχαηλίδη, Χ. Ο κλειδοκράτορας του Αγίου Μάμα, Ελευθεροτυπία, 29 -7-2004.

ρόσωπα & προσωπεία

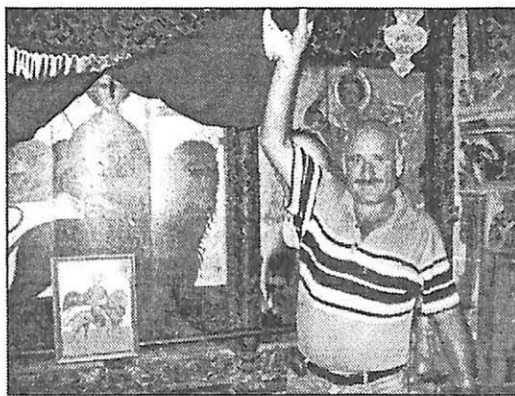
ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ michi@enet.gr

ΑΛΙ ΜΟΥΣΤΑΦΑ, 67.

Τουρκοκύπριος, κάτοικος μέχρι το 1974 του χωριού Σοτήρια της επαρχίας Λεμεσού και έκτοτε στη Μόρφου, επισπάτης του Αρχιεπισκόπου Μοναχίου και της εκκλησίας του Αγίου Μάμα. Τον συνάντησα εκεί θύες, με τα κλειδιά στο χέρι (κλειδοκράτορας σωστός!) έτοιμος να ανοίξει σε κάθε επισκέπτη και να πιάσει και δύο κομμάτια μαζί του. Οι περισσότεροι μπαίνουν για να προσκυνήσουν τις εικόνες. Εκείνος γάλλεται διακριτικά, κοντά στην είσοδο, εκεί που είναι ο πάγκος με τα χεράκια και περιμένει. Όσοι ενδιαφέρονται για ρούσους, μαθαίνουν και την ιστορία και τις απόψεις του. «Όταν ζούσαμε από κει, πήρانا και εγώ και η γυναίκα στη δική μας εκκλησία στο χωριό μου. Ελα Αλί, που λέει ο παπας, ο Μελέτιος, δεν είναι αμαρτία να μπεις μέσα. Μου άρεσαν ανέκαθεν οι φράσιμαδες σας. Μου άρεσαν οι εικόνες σας, πολύ. Αλλά όχι που τις προσκυνάτε».

ΛΙΓΕΣ μέρες μετά την εισβολή, βρέθηκε με την οικογένεια και άλλους αναγκασμένους του στη Μόρφου. Προσφύγας, στην ουσία και αυτός, με μια βαλίτσα στο χέρι, με μόλις 20 λίρες στην τσέπη και δουλειά μισή. Πήγε χοίρωνα στη μητρόπολη της Μόρφου.

Ο κλειδοκράτορας του Αγίου Μάμα

πιστεύοντας ότι θα είχαν ξεμείνει εκεί «μερικοί χριστιανοί» και, επειδή ήξερε τα δικά μας εκκλησιαστικά, σκέφτηκε να γίνει κληρικός. Η οτιδήποτε πρακτικό για να βγάλει δυο δεκάρες. Στη μητρόπολη όμως και στην εκκλησία του Αγίου Μάμα βρήκε Τούρκους στρατιώτες να κρατούν καμιά 50ριά αιχμαλώτους. «Όταν ήρθαν κάτι φορτηγά και τα πήραν τα πλάσματα, οι στρατιώτες ήθελαν να καταστρέψουν την εκκλησία και να αρπάξουν όλες τις εικόνες, αλλά εγώ τους

παρακάλεσα, φτωχός άνθρωπος είμαι, πρόσφυγας είμαι, αφήστε με να κρατάω τα κλειδιά και όταν έρχεται κάνας χριστιανός να προσκυνήσει, να μου δίνει κάνα γρόσι, να ξήσω και εγώ».

ΤΟΝ ΑΥΠΗΘΗΚΑΝ, λέει, και τον άφησαν εκεί. Κλειδοκράτορας του Αγίου Μάμα. Μόνο που, στα χρόνια τα δύσκολα, ελάχιστα Έλληνοκύπριοι μπόρεσαν να περάσουν την «πράσινη γραμμή» και να πάνε εκεί, στη Μόρφου, να ιδούν την εκκλησία τους. Ο Αλί έδειχνε τον ναό στους ξένους - Έγγλες οι περισσότεροι, μου λέει. «Είναι ντροπή να οβήνεις τον πολιτισμό, ακόμα και τον εχθρό σου», συμπληρώνει και οι ριτίδες του.

Βαθειές μέσα στο ηλιοκαμένο του δέρμα, μου θυμίζουν πρόσωπο ολυμπιόλου κυπριακού. Μου διηγείται ακόμα πως γύρισε και άλλες εκκλησίες της Μόρφου και άλλων χωριών και σπάζε από εκεί οσες εικόνες βρήκε, για να μην τις βρουν στρατιώτες ή κλέφτες και τις αρπάξουν. Τις εικόνες αυτές τις έχει φυλαγμένες σε μια αποθήκη, πίσω από το τείχος της εκκλησίας και έχει ορκιστεί να τις παραδώσει «στον πρώτο Έλληνα παπά που θα 'ρθει να λειτουργήσει εδώ». Αλλά, έχει και μια παραώληση, λέει, προς τους χριστιανούς: «Δεν είν' ανενεργή να σκαβετε και να φιλάτε τις εικόνες. Είναι αμαρτία».

31 >

9 771105 692146

Η πορεία από την εφηβεία προς την ενηλικίωση.

Ελευθεριάδου Μαρία

Συχνά οι γονείς αναρωτιούνται πότε «πρνάει» η δύσκολη φάση της εφηβείας. Ο προβληματισμός αυτός είναι πιο έντονος όταν αντιμετωπίζουν μια «θυελλώδη» εφηβεία, όταν δηλαδή η καθημερινή τους ζωή γεμίζει αναστάτωση και ένταση, διαφωνίες και διαμάχες για θέματα όπως οι έξοδοι για διασκέδαση, το ωράριο, η επίδραση της παρέας, οι σχέσεις, η συμπεριφορά. Τότε, μπορεί μερικές φορές οι γονείς να αισθάνονται ότι οδηγούνται σε αδιέξοδο και νομίζουν ότι ποτέ δεν θα ηρεμήσουν από αυτές τις δύσκολες καταστάσεις.

Παρόλο που γνωρίζουμε αρκετά για την έναρξη της εφηβείας, δεν είναι εύκολο να καθορίσουμε τη χρονική στιγμή του τέλους της. Αυτό βέβαια εξαρτάται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες. Δεν έχει σχέση μόνο με την ηλικία, αλλά και με την ψυχολογική και συναισθηματική ωριμότητα και αυτονομία.

Στις μέρες μας, που οι σπουδές παρατείνονται και το φάσμα της ανεργίας πλήττει τους νέους, συχνά αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρατείνεται, όχι μόνο η οικονομική αλλά και η ψυχολογική και συναισθηματική εξάρτηση των νέων από την οικογένειά τους.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι, για να περάσουν οι νέοι το κατώφλι της ενηλικίωσης, θα πρέπει, όχι μόνο να έχουν κατασταλάξει, αλλά και να έχουν «κατακτήσει» ορισμένους «ψυχολογικούς στόχους». Δεν αρκεί, δηλαδή, να καταφέρουν να αυτονομηθούν από τους γονείς και να γίνουν οικονομικά ανεξάρτητοι, αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να έχουν πετύχει και την ψυχολογική και συναισθηματική τους αυτονομία από την πατρική τους οικογένεια.

Αλλά και από την πλευρά των γονέων μπορεί να υπάρξουν δυσκολίες στη φάση αυτή, ιδιαίτερα αν οι γονείς είχαν «επενδύ-

σει» συναισθηματικά αποκλειστικά στα παιδιά τους και ένιωθαν ότι η ύπαρξη και η φροντίδα των παιδιών ήταν το μοναδικό πράγμα που έδινε νόημα και αξία στη ζωή τους, συχνά βιώνουν πολύ οδυνηρά αυτές τις προσπάθειες αυτονομίας και ανεξαρτησίας των νέων.

Έτσι, ίσως όταν οι νέοι φύγουν από την οικογενειακή εστία, να έρθουν στην επιφάνεια πιο έντονα δυσκολίες στη συζυγική σχέση, που έχουν ως αποτέλεσμα μια δυσαρμονία, η οποία μπορεί μέχρι τότε να καλύπτονταν από τις ανάγκες και τη φροντίδα των παιδιών, που συνήθως είναι το πρώτο μέλημα των γονέων.

Από όλα αυτά γίνεται κατανοητή η σημασία αυτής της φάσης της ζωής, όχι μόνο για τους νέους που προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους και να γίνουν σιγά-σιγά ανεξάρτητοι, αλλά και για τους γονείς τους, που βρίσκονται αντιμέτωποι με μια μεγάλη αλλαγή στη δική τους ζωή.

Η φάση αυτή της ζωής συχνά αντιπροσωπεύει για τόσο για τους νέους, όσο και για τους γονείς τους το τέλος της οικογενειακής ζωής, τουλάχιστον με τον τρόπο που ίσχυε μέχρι τώρα.

Μέχρι τώρα η οικογένεια ήταν για το νέο το επίκεντρο της συναισθηματικής του ζωής. Σιγά-σιγά αυτό αλλάζει στην εφηβεία, καθώς οι φίλοι γίνονται πιο «σημαντικοί» και φαίνεται να κυριαρχεί η ανάγκη να ανήκει κάπου.

Το να καταφέρει κανείς να περάσει από μια κατάσταση, όπου το κέντρο του κόσμου του ήταν η ζωή της οικογένειας και, αργότερα της παρέας του, και να αναλάβει τις ευθύνες για την πορεία της ζωής και το μέλλον του, είναι μια ολοκληρωτική διαδικασία, μια εσωτερική ψυχική διεργασία.

Όμως, η πορεία αυτής της ανάπτυξης δεν είναι πάντοτε τόσο ομαλή, καθώς συχνά οι

νέοι έχουν την αίσθηση ότι δεν πατούν σταθερά στα πόδια τους και δεν είναι πολύ σίγουροι για τα «βήματά» τους και τις αποφάσεις τους. Σε τέτοιες φάσεις μπορεί να αισθάνονται έντονη την ανάγκη να ζητήσουν βοήθεια και υποστήριξη από τους γονείς τους. Ακόμη μπορεί να έχουν την τάση να επιστρέψουν πίσω, στη θαλπωρή και τη φροντίδα της οικογενειακής τους εστίας.

Αυτή η αμφιταλάντευση και οι αντικρουόμενες επιθυμίες των νέων, από τη μια πλευρά, δηλαδή η τάση τους για αυτονομία και ανεξαρτησία, και από την άλλη η επιθυμία να επιστρέψουν στην ασφάλεια των παιδικών τους χρόνων, μπορεί να δημιουργήσουν εσωτερική αναστάτωση και σύγχυση.

Δεν είναι μόνο η οικονομική ανεξαρτησία, αλλά και η συναισθηματική αυτονομία, που πρέπει να πετύχουν οι νέοι βαδίζοντας προς την ενηλικίωσή τους.

Αυτό σημαίνει να καταφέρουν τελικά να κόψουν τον ψυχολογικό ομφάλιο λώρο που τους ένωνε μέχρι τώρα με την οικογένειά τους.

Η επιτυχία όμως αυτού του στόχου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και συνιστά μια εσωτερική διεργασία, που μπορεί να συναντά διάφορες δυσκολίες, είτε λόγω της προηγούμενης προσκόλλησης και εξάρτησης από τους γονείς, είτε λόγω των προσωπικών εμπειριών του νέου, των επιφυλάξεών του και της ανασφάλειας που αισθάνεται.

Μαθαίνοντας την αυτογνωσία

Όνειρα για το μέλλον και απογοητεύσεις

Μεταξύ 18 και 20 ετών όλοι οι νέοι έχουν μια συνεχώς αυξανόμενη ικανότητα να διαμορφώνουν τις προσωπικές τους αντιλήψεις και απόψεις, όσον αφορά τις νεανικές τους φιλοδοξίες και τις επιλογές τους.

Στη φάση αυτή της ζωής τους οι νέοι προβληματίζονται συνήθως για θέματα κοινωνικά, φιλοσοφικά και ηθικά, αναζητώντας απαντήσεις στις υπαρξιακές τους αγωνίες. Όπως όλοι οι νέοι, όλων των εποχών είναι ιδεαλιστές. Συχνά έρχονται σε σύγκρουση με το «κατεστημένο» των γονέων ή των Ακαδημαϊκών τους δασκάλων, που τους κατηγορούν ότι συμβιβάστηκαν. Άλλοτε πάλι εμπλέκονται σε ατελείωτες συζητήσεις και αναζητούν την αλήθεια με την ένταξή τους σε ομάδες πολιτιστικές, πολιτικές ή άλλες. Είναι σημαντικό άλλωστε γι' αυτούς να διαχωρήσουν τη θέση τους. Είναι κι αυτό ένα απαραίτητο στάδιο προκειμένου να αποκτήσουν μια προσωπική «βιοθεωρία», διαφορετική από εκείνη των γονέων τους.

Αυτή η ανάγκη μπορεί μερικές φορές να τους οδηγήσει σε επικίνδυνα μονοπάτια, ιδι-

αίτερα όταν υπάρχει ένα υπόβαθρο με προβλήματα προσαρμογής, συμπεριφοράς ή αποδοχής από το κοινωνικό περιβάλλον.

Τελευταία πληθαίνουν τα περιστατικά νεαρών με αντικοινωνική συμπεριφορά, πχ. χουλιγκανισμούς κλπ.

Ίσως αυτή η επιθετικότητα απέναντι στην κοινωνία να αποτελεί άλλη μια ακραία μορφή αμφισβήτησης του «κατεστημένου», του κόσμου των ενηλίκων. Οι μεγάλοι αντιδρούν συνήθως με αποτροπιασμό, καταδικάζοντας αυτές τις συμπεριφορές. Πολύ σπάνια όμως προβληματίζονται για το δικό τους μερίδιο ευθύνης. Αυτό που οι επιστημονικές έρευνες έχουν δείξει είναι ότι σε τέτοιου είδους αντικοινωνικές πράξεις συνήθως εμπλέκονται νεαροί που, είτε έχουν μεγαλώσει χωρίς όρια και κανόνες συμπεριφοράς, είτε δεν έχουν αντιλήσει ικανοποίηση και επιβεβαίωση από την οικογένειά τους και πιο συγκεκριμένα από τον πατέρα τους. Άλλωστε, συχνά αυτές οι ακραίες συμπεριφορές είναι ένα σήμα κινδύνου και ένας ασυνείδητος τρόπος προσέγκυσης της προσοχής και του ενδιαφέροντος των άλλων. Νεαροί που ποτέ δεν αισθάνθηκαν αποδεκτοί και ξεχωριστοί για τους γονείς και τους καθηγητές τους, προσπαθώντας να καλύψουν τη συναισθηματική ανάγκη που όλοι οι άνθρωποι νιώθουν για αναγνώριση και επιβράβευση, καταφεύγουν στο να ξεχωρίσουν έστω και με αρνητικό τρόπο, μπλέκοντας σε «συμμορίες», παριστάνοντας τους «νιαήδες», κάνοντας τους άλλους να τους φοβούνται. Αυτή η συμπεριφορά, όμως δεν αποκλείεται σε κάποιες περιπτώσεις να κρύβει σε ένα βαθύτερο επίπεδο μια καταθλιπτική αντίδραση.

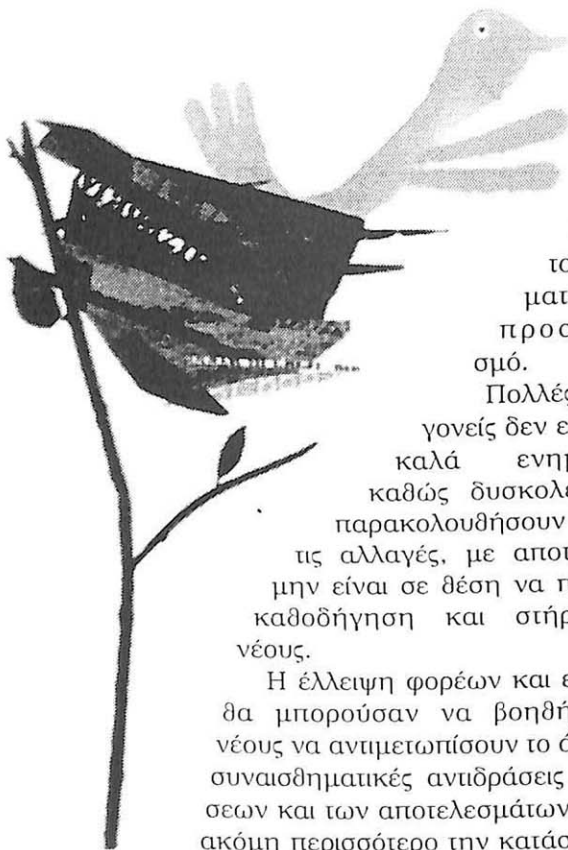
Οι νέοι είναι επαναστάτες και ιδεολόγοι. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που πάντοτε στην ιστορία πρωτοστατούσαν σε αγώνες για την ελευθερία και την ανεξαρτησία, για την ισότητα και τη δικαιοσύνη. Είναι απόλυτοι στις απόψεις τους και αυστηροί στην κριτική που ασκούν στους μεγάλους, γονείς και καθηγητές. Αμφισβητούν τους πάντες και είναι επιφυλακτικοί και καχύποπτοι με όσους εμφανίζονται ως «αυθεντίες». Αυτό αντανakλά μια βαθύτερη ψυχολογική ανάγκη, καθώς επιτρέπει τους νέους να διαχωρήσουν τη θέση τους, από αυτή των ενηλίκων και να αναζητήσουν ό,τι δίνει νόημα στη δική τους ζωή και ύπαρξη. Εκφράζουν τα πανανθρώπινα υπαρξιακά ερωτήματα και ψάχνουν τις δικές τους, προσωπικές απαντήσεις. Στη φάση αυτή προκειμένου να επιβεβαιώσουν ότι οι δικές τους απόψεις είναι οι σωστές, νιώθουν την ανάγκη να αποδείξουν ότι όλοι άλλοι είναι λάθος. Έτσι, οι ατελείωτες φιλοσοφικές συζητήσεις για τη ζωή και

τον κόσμο αποκτούν ιδιαίτερο νόημα στην φάση αυτή της ζωής.

Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Οι νέοι καλούνται να αποφασίσουν για το επάγγελμα που θα επιλέξουν σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη και ευάλωτη φάση της ζωής τους.

Οι συνεχείς αλλαγές στο Εκπαιδευτικό Σύστημα και τα προγράμματα σπουδών δυσκολεύουν σημαντικά τους νέους

στην απόφασή τους για τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

Πολλές φορές οι γονείς δεν είναι αρκετά καλά ενημερωμένοι, καθώς δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν όλες αυτές τις αλλαγές, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να προσφέρουν καθοδήγηση και στήριξη στους νέους.

Η έλλειψη φορέων και ειδικών που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους νέους να αντιμετωπίσουν το άγχος και τις συναισθηματικές ανιδράσεις των εξετάσεων και των αποτελεσμάτων περιπλέκει ακόμη περισσότερο την κατάσταση.

Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, που προβάλλουν το παράδειγμα του επιτυχημένου, επιστήμονα, έζυπνου, πλούσιου και διάσημου, διαμορφώνει πρότυπα υψηλών προδιαγραφών και απαιτήσεων. Επηρεάζει έτσι, τις αντιλήψεις τόσο των γονέων, όσο και των νέων, σχετικά με την επιτυχία και την ευτυχία στη ζωή, οπότε και η πίεση για ένα προσοδοφόρο επάγγελμα που θα χαίρει εκτίμησης και κοινωνικής καταξίωσης είναι μερικές φορές δυσβάσταχτη, ιδιαίτερα από ευάλωτα και εύθραυστα νέα άτομα.

Συχνά οι γονείς πιέζουν έμμεσα ή ακόμη και άμεσα τους νέους στην επιλογή επαγγέλματος. Άλλοτε περιμένουν από τα παιδιά τους να εκπληρώσουν τα δικά τους απραγ-

ματοποίητα όνειρα και τις επιθυμίες που μπορεί να μην έχουν καμία σχέση με τις πραγματικές επιθυμίες και τα όνειρα για το μέλλον των ίδιων των νέων.

Σε άλλες περιπτώσεις ίσως οι γονείς να έχουν έτοιμη, «στρωμένη» δουλειά, π.χ. μια οικογενειακή επιχείρηση και περιμένουν από τα παιδιά τους να συνεχίσουν την παράδοση.

Ο Γιάννης, για παράδειγμα μεγάλωσε στη σκιά της αδελφής του, που ήταν λίγο μεγαλύτερή του. Κατάγονταν από μια οικογένεια γιατρών και οι γονείς του περίμεναν να συνεχίσει και ο ίδιος την οικογενειακή τους παράδοση, που κρατούσε ήδη τρεις γενιές. Η αδελφή του σπούδαζε κιόλας Ιατρική με ξεχωριστή επιτυχία στις Ακαδημαϊκές της επιδόσεις. Όμως τα όνειρα του Γιάννη για το μέλλον ήταν τελείως διαφορετικά, καθώς ο ίδιος είχε μια ιδιαίτερη κλίση προς τη μουσική. Από τα μικρά του χρόνια άλλωστε, έκανε μαθήματα και το τελευταίο διάστημα είχε αρχίσει να ασχολείται και με τη σύνθεση. Στα χρόνια του Λυκείου έπαιζε μαζί με κάποιους συμμαθητές του σε μια μικρή ορχήστρα και είχε πάρει σημαντικές διακρίσεις σε καλλιτεχνικές μαθητικές συναντήσεις.

Για τους γονείς του το μέλλον του Γιάννη ήταν ήδη προδιαγεγραμμένο και καθοριζόταν από την οικογενειακή τους παράδοση. Και ο ίδιος όμως αισθανόταν σαν να ήταν υποχρεωμένος να ακολουθήσει τα βήματα του πατέρα του και του παππού του στην Ιατρική, παρόλο που δεν άντεχε ούτε τη δέα του αίματος.

Το φάσμα της ανεργίας μοιάζει να απειλεί και να τρομοκρατεί, όχι μόνο τους νέους σήμερα, αλλά και τους γονείς τους, καθώς η καθημερινή ζωή γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη και η κοινωνία πιο ανταγωνιστική.

Πώς νιώθουν οι γονείς. Οι σχέσεις των γονέων μεταξύ τους.

Βέβαια, σε αρκετές περιπτώσεις αυτή η μετάβαση στην ενηλικίωση μπορεί να σηματοδοτήσει μια νέα «κρίση», που θα δέσει σε δοκιμασία τις ισορροπίες της οικογενειακής ζωής.

Για τους γονείς τα παιδιά τους δεν θα πάνε ποτέ να είναι «τα παιδιά τους». Τους είναι λοιπόν πολύ δύσκολο να αποδεχτούν ότι τώρα μεγάλωσαν και χαράζουν τη δική τους πορεία στη ζωή. Είναι φυσικό να νιώ-

δουν παράξενα, καθώς διαπιστώνουν ότι τώρα τα παιδιά δεν τους έχουν τόσο μεγάλη ανάγκη, όσο παλιότερα και ετοιμάζονται να ανοίξουν τα φτερά τους για να πετάξουν μακριά από την οικογενειακή εστία. Και είναι ακόμη πιο δύσκολο να περάσουν στην επόμενη φάση, όπου θα αρχίσουν να βλέπουν τα ενήλικα πλέον παιδιά τους, ως ενήλικες, δηλαδή η μεταξύ τους σχέση θα μετασχηματιστεί σε μια σχέση «σαν ίσος προς ίσον». Αυτές είναι διεργασίες που για την ολοκλήρωση τους απαιτούν χρόνο και «διαπραγματεύσεις» ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά. Είναι όμως απαραίτητες, καθώς δίνουν ένα ακόμη μήνυμα στους νεαρούς ενήλικες, ότι δηλαδή οι γονείς τους αναγνωρίζουν ότι τα παιδιά τους μεγάλωσαν αρκετά τώρα πια και είναι ικανά να φροντίζουν μόνα τους τον εαυτό τους, να παίρνουν τις αποφάσεις τους και επομένως τους «επιτρέπουν» να συνεχίσουν τη ζωή τους και να περάσουν έτσι στην επόμενη φάση, όπου οι γονείς έχουν αποδεχτεί πλέον ότι δεν θα έχουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο που είχαν παλιότερα.

Σε πολλές περιπτώσεις άλλωστε, η περίοδος αυτή συμπίπτει χρονικά με την υπαρξιακή κρίση της μέσης ηλικίας, που συνήθως περνούν οι γονείς και τότε η κατάσταση περιπλέκεται ακόμη περισσότερο. Δυσκολίες μπορεί να προκύψουν στο πλαίσιο της «διαπραγματεύσεως», σε περιπτώσεις όπου τα προηγούμενα χρόνια το κύριο ενδιαφέρον των γονέων ήταν αποκλειστικά και μόνο τα παιδιά τους. Έτσι, όταν τα παιδιά φεύγουν από το σπίτι και χαράζουν τη δική τους ανεξάρτητη πορεία στη ζωή, κάποιες φορές οι

γονείς μπορεί να νιώθουν ότι έχουν χάσει κάθε ενδιαφέρον και λόγο ύπαρξης. Αυτή η δυσάρεστη κατάσταση «πλήττει» περισσότερο τις μητέρες. Η εμπειρία αποδεικνύει ότι ιδιαίτερα ευάλωτες είναι όσες μητέρες δεν εργάζονται εκτός σπιτιού ή έχουν εγκαταλείψει τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες προκειμένου να αφοσιωθούν στο μέγαλωμα και τη φροντίδα των παιδιών τους και δεν έχουν άλλα ενδιαφέροντα από τα οποία να μπορούν να αντλήσουν ικανοποίηση.

Από τα παραπάνω γίνεται ολοφάνερη σημασία της συντροφικής σχέσης των γονέων, που συχνά παραμελείται.

Οι ανάγκες της καθημερινότητας, οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις και ο ρυθμός της σύγχρονης ζωής πιέζουν και ελαχιστοποιούν το διαθέσιμο χρόνο, που ο ένας σύντροφος θα μπορούσε να αφιερώσει στον άλλον. Η συντροφική σχέση, όπως άλλωστε όλες οι ανθρώπινες σχέσεις, είναι δυναμική, δηλαδή εξελίσσεται και επηρεάζεται από διάφορες καταστάσεις, γι' αυτό χρειάζεται συνεχή καλλιέργεια και φροντίδα για να διατηρηθεί ζωντανή και να καρποφορήσει. Είναι σημαντικό λοιπόν οι γονείς να φροντίζουν και τη δική τους ξεχωριστή σχέση, παράλληλα με τη σχέση τους με τα παιδιά τους. Άλλωστε, για να είναι ευτυχισμένοι δεν αρκεί η επιβεβαίωση ότι ήταν καλοί γονείς. Η ευτυχία τους θα είναι ολοκληρωμένη και η ικανοποίησή τους μεγαλύτερη, εάν, κάνοντας τον απολογισμό της κοινής πορείας τους στη ζωή, διαπιστώσουν ότι υπήρξαν και καλοί σύντροφοι ο ένας για τον άλλον.

«Η ευχή μου προς όλους είναι να υπάρχει ειρήνη μέσα μας,
ειρήνη μεταξύ μας,
ειρήνη ανάμεσά μας
και, συνεπώς, ειρήνη πέρα από εμάς».

Αυτό ευχόταν η μεγάλη οικογενειακή θεραπεύτρια, Virginia Satir.

Αυτή είναι και η δική μας ευχή τόσο για τους γονείς, όσο και για τους νέους, που οδεύουν προς την ενηλικίωσή τους.

Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του

Δημήτρης Θ. Ταχματζίδης

Φιλόλογος

Εισαγωγή: ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ον

Η ανθρωπίνη ζωή είναι μια πραγματικότητα συγχρόνως ατομική και κοινωνική. Η κοινωνία και το άτομο είναι έννοιες που δεν μπορούν να διαχωριστούν. Δεν μπορούμε να μελετήσουμε το άτομο έξω από το κοινωνικό σύνολο, στο οποίο ανήκει. Διαφορετικοί τύποι κοινωνίας, δημιουργούν διαφορετικούς τύπους ατομικής εμπειρίας και συμπεριφοράς. Ο άνθρωπος, «ζώο πολιτικό», κατά την έκφραση του Αριστοτέλη, έχει συμπεριφορά με αίτια ποικίλα και περίπλοκα, στα οποία συμπεριλαμβάνονται προσδιορισμοί κοινωνικοί. Οι κοινωνικές αξίες, οι θρησκευτικές ιδέες, οι πολιτικές ιδέες και όλα τα νοητικά προϊόντα της κοινωνίας και του πολιτισμού, όλοι δηλαδή εκείνοι οι παράγοντες που ορίζουν το περιεχόμενο του όρου **περιρρέουσα ατμόσφαιρα** (περιβάλλον¹), επιδρούν στην ανθρωπίνη συμπεριφορά. Σήμερα η ανθρωπίνη προσωπικότητα και η συμπεριφορά ερευνώνται πολύ-πλευρα, έτσι ώστε να εξασφαλίζονται ισχυρές αποδείξεις αντικειμενικότητας.

Η γέννηση: κοινωνικοποίηση στα πρώτα χρόνια

Από τη γέννηση, η ανάπτυξη του παιδιού επηρεάζεται άμεσα και από το φυσικό περιβάλλον, δηλαδή από το γεωγραφικό περιβάλλον, από το κλίμα, από τα αγαθά που του προσφέρονται, καθώς επίσης και από το κοινωνικό και πολιτισμικό του περιβάλλον. Αυτό το τελευταίο αποτελείται από τις κοινωνικές ομάδες μέσα στις οποίες το βρέφος θα ζήσει. Σημαντικό-τερη κοινωνική ομάδα είναι η οικογένεια. Αυτή με τις ιδέες, τις πεποιθήσεις, τις αξίες της, τον τρόπο ανατροφής που υιοθετεί για να μεγαλώσει τα παιδιά της, τις οικονομικές της δυνατότητες κτλ., επηρεάζει σημαντικά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, κυρίως στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Επειδή δεχθήκαμε προηγουμένως τον ορισμό του Αριστοτέλη, εάν θα θέλαμε να δώσουμε έναν πιο επίσημο ορισμό της κοινωνικοποίησης, θα λέγαμε ότι είναι **«η διαδικασία μέσω της οποίας οι πεποιθήσεις, τα ιδανικά και οι επιθυμητές μορφές συμπεριφοράς μας κοινωνίας μεταβιβάζονται από το ένα άτομο στο άλλο»².**

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η προσωπικότητα και η συμπεριφορά κάθε ατόμου είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των κληρονομικών δυνατοτήτων αλλά και των ερεθισμάτων που δέχεται από το φυσικό και κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον του. Τούτο σημαίνει ότι η πορεία της ανθρωπίνης ανάπτυξης, από τη σύλληψη του ανθρώπου μέχρι τη βιολογική του ωριμότητα, είναι σύνθετη. Αμέσως μετά τη γέννηση, ο ανθρωπίνος οργανισμός και οι λειτουργίες του βρίσκονται σε πολύ χαμηλό βαθμό ωριμότητας, σε σύγκριση με όλους τους άλλους ζώντες οργανισμούς. Το νήπιο-άνθρωπος κατά τη γέννηση του είναι το πιο ανίσχυρο από όλα τα ζώα. Για την ανάπτυξη του ανθρώπου, τη φυσική του ολοκλήρωση, την ωρίμανση των οργάνων του και των λειτουργιών τους απαιτείται σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα. Το νευρικό σύστημα, για παράδειγμα, είναι τόσο ανώριμο στην αρχή της ζωής, ώστε το νεογέννητο να μην είναι σε θέση ούτε το κεφάλι του να στηρίζει. Οι μόνες κινήσεις που κάνει το νεογέννητο είναι έμφυτες, αντανακλαστικές και εξαρτώνται από το βιολογικό εξοπλισμό του. **Κινήσεις όπως το πιπίλισμα ή η συστολή της κόρης των ματιών ενός νεογέννητου σ' ένα δυνατό φως εξαρτώνται απόλυτα από το γενεϊκό σχήμα.** Όμως παράλληλα με τις φυσικές του δεξιότητες αναπτύσσει και τις κοινωνικές, δημιουργώντας κώδικες επικοινωνίας με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του³. Επειδή λοιπόν ο άνθρωπος αναπτύσσεται σταδιακά, δεχόμαστε την έννοια της εξέλιξης όχι μόνο στον βιολογικό αλλά και στον κοινωνικό τομέα, η οποία, σε ο, τι αφορά τους πρώτους μήνες της γέννησης, συνοψίζεται στον παρακάτω πίνακα:⁴

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ηλικία	Κοινωνική ανάπτυξη – εξέλιξη
Από τον 1 ^ο μήνα μέχρι 5 μηνών	Χαμογελά ^α , μελετάει τα πρόσωπα ^α , αναγνωρίζει και χαιρετά τον/την τροφό, κάνει τις πρώτες κοινωνικές χειρονομίες (σηκώνει τα χέρια ψηλά για να αγκαλιάσει), καταλαβαίνει τη διαφορά μεταξύ των γονιών και των ξένων, αναγνωρίζει τις φωνές των γονιών, έχει διαφορετικό κλάμα ^{αα} για διαφορετικές ανάγκες, τροποποιεί το ωράριο των αναγκών του ^α κ.ο.κ.
Από 6 μέχρι 2 μηνών	Μιμείται τις εκφράσεις του προσώπου (εικ.1), νιώθει ντροπή ή φόβο στους ξένους, αναγνωρίζει και χαίρεται με το είδωλό του στον καθρέφτη, δείχνει τα πράγματα που θέλει, του αρέσουν τα παιχνίδια ^α , καταλαβαίνει όταν ακούει το όνομά του ^α , εκφράζει την διάθεσή του με διάφορους ήχους και κινήσεις του σώματός του, τα παιδιά διαμορφώνουν μέχρι τον έβδομο μήνα προσκολλήσεις. ^{αα}
Από 3 μέχρι 18 μηνών	Κατευθύνει το βλέμμα του προς το ενδιαφερόμενο αντικείμενο ^{ααα} (και ο γονιός προσέχει προς τα εκεί), αντιγράφει και μιμείται, του αρέσει να κοιτά σε βιβλία, αρχίζει να εκδηλώνει θυμό όταν κάτι δεν του αρέσει, χαιρετά για να πει αντίο, αντιδρά σε λέξεις, γελά σε αστεία ερεθίσματα.
Από 8 μέχρι 24 μηνών	Καταλαβαίνει πιο πολλά από όσα λέει και του αρέσει να τραγουδάει.

Τα βρέφη μαθαίνουν τον κόσμο μέσα από τις αισθήσεις τους (αφή, όραση, ακοή, γεύση, οσφήνηση). Δημιουργούν σχέσεις με τους ανθρώπους γύρω τους από τον τρόπο με τον οποίο τα κρατάνε, τον τόνο της φωνής που χρησιμοποιούν τα άτομα που τα φροντίζουν, τις εκφράσεις των προσώπων τους κ.ο.κ. Αν οι ενήλικες μεταχειρίζονται σκληρά ένα μωρό ή αν νιώθουν άγχος ή ενόχληση όταν φροντίζουν ένα μωρό, τότε είναι πιθανόν το βρέφος να νιώσει ότι το να έρχεται σε επαφή με άλλα άτομα δεν είναι μία ευχάριστη εμπειρία.^{αα} Οι πρώιμες αυτές επικοινωνιακές διεργασίες που εγκαινιάζει ο άνθρωπος με το περιβάλλον που τον πλαισιώνει στην βρεφική του ηλικία συνεχίζονται και αναπτύσσονται και στην νηπιακή του ηλικία, όπως δείχνει και ο επόμενος πίνακας^{αα}:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ηλικία	Κοινωνική ανάπτυξη – εξέλιξη
Από 24 μέχρι 36 μηνών	Ακούει ιστορίες, παίζουν παιχνίδια προσομοίωσης, χρησιμοποιούν ερωτήσεις του «γιατί», λένε συνέχεια «όχι», ονομάζουν τα αντικείμενα, κοιτάνε εικόνες βιβλίων, ντρέπονται τους ξένους μιμούνται, είναι κτητικά με τα αντικείμενά τους, χρησιμοποιούν σωστά αντωνυμίες όπως «εγώ», «εσύ», δημιουργούν προτάσεις τριών λέξεων.
3-4 ετών	Κάνουν σχόλια, ρωτούν, υποδεικνύουν, φτιάχνουν μικρές ιστορίες, ακούει ιστορίες και τις ξαναλένε με δικά τους λόγια, ντρέπονται, ζωγραφίζουν σχήματα, δείχνουν μερικές φορές επιθετική συμπεριφορά, δείχνουν επιμονή, καταστρέφουν αντικείμενα, ζηλεύουν, μπορεί να αριθμήσει 4 ψηφία στη σειρά, ξέρει ονόματα ζώων.
4-5 ετών	Αντιλαμβάνονται την διαφορετικότητα του φύλου τους και των μελών της οικογένειας. Παίζουν με τις λέξεις, φτιάχνουν ιστορίες φανταστικές, ζωγραφίζουν φιγούρες ή αριθμούς, αναγνωρίζουν κάποιες λέξεις, έχουν κάποια αίσθηση χιούμορ, καταλαβαίνει λέξεις όπως «σήμερα», «αύριο», «χτες», αυξάνεται η ανοχή στον αποχωρισμό από τον/την τροφό ^{ααα} .

Πρώτες αποδείξεις κοινωνικοποίησης: η θεωρία της προσκόλλησης και η «παράξενη» κατάσταση (attachment theory - strange situation)

Το βρέφος μιμείται τις εκφράσεις της μητέρας του. Οι πρώτες επικοινωνιακές σχέσεις του παιδιού με το περιβάλλον που το πλαισιώνει καθορίζονται από την ίδια την φύση του περιβάλλοντος αυτού. (Εικόνα από το βιβλίο *Infancy*, J. Gavin Bremner, Blackwell 1995)

Όλες οι παραπάνω επικοινωνιακές σχέσεις, που περιγράφονται στους δύο πίνακες, είναι αποτελέσματα της επαφής του παιδιού με το περιβάλλον του και ιδιαίτερα με τους άμεσα ενδιαφερόμενους, τους τροφούς του. Το παιδί συνδέει την ανάπτυξή του, την ικανοποίηση των άμεσων αναγκών του με τους τροφούς του και προσκολλάται σε αυτούς. Ο όρος **προσκόλληση**¹ δείχνει τον δεσμό που αναπτύσσει το βρέφος με τα πρόσωπα που το περιβάλλουν. Αν κάποια στιγμή οι γονείς απουσιάσουν για οποιονδήποτε λόγο τότε το βρέφος αντιδρά. Η πιο ολοκληρωμένη θεωρητική ερμηνεία της διαμόρφωσης της προσκόλλησης είναι αυτή του John Bowlby (1969). Η προσκόλληση, σύμφωνα με τον Bowlby, βασίζεται σε έναν αριθμό έμφυτων συμπεριφορών, όπως το κλάμα, το θήλασμα, το χαμόγελο, το βάδισμα (συμπεριφορές που στους προηγούμενους πίνακες αναγνωρίσαμε ως επικοινωνιακές διεργασίες) οι οποίες εμφανίστηκαν και διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια της εξέλιξης του ανθρώπινου είδους και επειδή αυξάνουν τις πιθανότητες του παιδιού για επιβίωση.²

Οι έμφυτες συμπεριφορές που προαναφέρθηκαν επηρεάζονται από το κοινωνικό περιβάλλον του βρέφους. Η Mary Ainsworth (1978) διαμόρφωσε μία διαδικασία που είναι γνωστή ως **δοκιμασία άγνωστης - παράξενης κατάστασης**, η οποία δείχνει πόσο πολύ επηρεάζεται το βρέφος ή το νήπιο από το περιβάλλον αλλά και το υψηλό ή χαμηλό προσκόλλησης που εμφανίζει όταν βρεθεί μακριά από τον/την τροφό του³. Σε μία τέτοια περίπτωση τα παιδιά αντιδρούν διαφορετικά και έχουν ανιχνευτεί τρία είδη ασφάλειας κατά την προσκόλληση⁴. Οι διαφορές στον βαθμό της ασφάλειας κατά την προσκόλληση προκαλούνται από τους διαφορετικούς τρόπους ανατροφής των παιδιών. Ορισμένες έρευνες έχουν δείξει ότι όσο περισσότερο ανταποκρίνεται η μητέρα στις ανάγκες του βρέφους κατά τους πρώτους μήνες της ζωής του τόσο πιο ασφαλές θα είναι το παιδί στις προσκολλήσεις που θα διαμορφώσει προς το τέλος του πρώτου έτους. Όσο πιο γρήγορα ανιδορά η μητέρα του βρέφους στις ανάγκες τόσο πιο εύκολη γίνεται η οικοδόμηση της εμπιστοσύνης του παιδιού προς τη μητέρα⁵.

Ακόμη και οι σχέσεις που αναπτύσσουν τα βρέφη όταν βρεθούν σε περιβάλλον διαφορετικό από αυτό της φυσικής τους οικογένειας αποδεικνύονται άμεσα εξαρτώμενες από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα που τα περιβάλλει. Ο Rene Spitz (1945) διεξήγαγε τις έρευνές του σε δύο χώρους: σε ένα βρεφοκομείο και σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα κοριτσιών. Στο βρεφοκομείο τα παιδιά ζούσαν σε συνθήκες ελάχιστης προσοχής (1 νοσοκόμα για 8 παιδιά) ενώ τα βρέφη στο σωφρονιστικό κατάστημα λάμβαναν πολλή προσοχή (οι μητέρες τους, που είχαν φυλακιστεί για διάφορα αδικήματα, είχαν αρκετό ελεύθερο χρόνο για να ασχολούνται με τα μωρά τους). Ο Spitz παρατήρησε ότι τα βρέφη του βρεφοκομείου χειρότερευαν προοδευτικά εμφανίζοντας τελικά σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες και ήταν πιο ευάλωτα σε ασθένειες. Τα βρέφη του σωφρονιστικού καταστήματος, αντίθετα, είχαν ομαλή ανάπτυξη σε όλους τους τομείς. Επομένως, η έλλειψη της ψυχολογικής φροντίδας σε συγκεκριμένα κοινωνικά περιβάλλοντα φαίνεται ότι είναι ο κρίσιμος παράγοντας που ερμηνεύει τη δυσμενή εξέλιξη των βρεφών του βρεφοκομείου⁶.

Διαφορετική κοινωνία = διαφορετική ανατροφή

Αμέσως μετά τη γέννηση, οι πρώτες επαφές του νεογέννητου βρέφους με το περιβάλλον του είναι θεμελιωδώς κοινωνικές στη φύση τους. Οι προηγούμενοι πίνακες, η έννοια της προσκόλλησης, οι διαφορετικές αντιδράσεις σε μία παράξενη κατάσταση, ο διαφορετικός

βαθμός ασφάλειας, όλα δείχνουν ότι τα νεογέννητα από πολύ νωρίς εμπλέκονται σε επικοινωνία με εκείνους που τα φροντίζουν. Από την άλλη μεριά, όλα τα πρόσωπα στο περιβάλλον του βρέφους είναι δημιουργήματα της κοινωνίας στην οποία ζούνε και έχουν κατ'επέκταση αποκρυσταλλώσει αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο επικοινωνίας και φροντίδας για όλα τα βρέφη γενικά, καθώς και για το συγκεκριμένο βρέφος^{xxx}.

Όλα τα πρόσωπα στο περιβάλλον του βρέφους έχουν συγκεκριμένες αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο φροντίδας του βρέφους. Από την άλλη μεριά το βρέφος με τις αντιδράσεις του κατευθύνει τους τρόπους αυτούς και τροποποιεί τις αντιλήψεις αυτές. Παρατηρήστε καλά την εικόνα: αλλιώς θα θελήσει η μητέρα να αναθρέψει το μωρό της, αλλιώς ο παππούς, αλλιώς η γιαγιά ή η πεθερά! Άλλη συμπεριφορά θα περιμένει από το βρέφος ο πατέρας και άλλη ο μεγάλος αδελφός. Διαφορετικά θα συμπεριφερθεί ο παππούς στο εγγόνι του και διαφορετικά στην εγγονή του. Αυτό δείχνει ότι η ανατροφή δεν ποικίλλει μόνο από κοινωνία σε κοινωνία. Μάλλον φαίνεται ότι η ποικιλομορφία βρίσκεται ακόμη και στα μέλη της ίδιας της οικογένειας η οποία ανήκει στην ίδια κοινωνία. (Εικόνα από το βιβλίο Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του, Rudolph Schaffer, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1996)

Κάθε ηλικία, ανάλογα με το επίπεδο ωριμότητας (βρέφος, νήπιο, παιδί και αργότερα έφηβος) έχει τη δυνατότητα να αναπτύσσει ορισμένους τύπους συμπεριφοράς. Γι' αυτό και δεν μπορούμε π.χ. να απαιτήσουμε από ένα βρέφος 4 μηνών να περπατήσει, ακόμη και αν το εκπαιδεύσουμε με τον αποτελεσματικότερο τρόπο, γιατί ο βαθμός ωρίμανσης του νευρικού συστήματος δεν το επιτρέπει^{xxx}. Η ωρίμανση του νευρικού συστήματος και όλων των άλλων συστημάτων, μυϊκού κ.ά., γίνε-ται ως ένα σημείο βιολογικά προγραμματισμένα. Και τούτο γιατί βρίσκεται κάτω από το γενετικό έλεγχο, στον οποίο άλλωστε οφείλεται και η μερική εξήγηση της ιδιαιτερότητας των ανθρώπινων χαρακτηριστικών και των ικανοτήτων του κάθε ατόμου. Η ανάπτυξη ωστόσο και η ωρίμανση^{xxx} εξαρτώνται συγχρόνως και από τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνει το άτομο να ασκεί τις λειτουργίες του. Και ενώ στον τομέα της ανάπτυξης οι περισσότεροι ερευνητές φαίνεται κατ' αρχήν να συμφωνούν, στον τομέα της ωρίμανσης υπάρχει μία διαφορά αντιλήψεων σε δύο κορυφαίους μελετητές^{xxx}.

Ο Trevarthen (1969) υποστηρίζει ότι το νεογέννητο έχει ένα δικό του έμφυτο τρόπο στο να συνδέεται με τον κοινωνικό περίγυρο όπως δείχνουν οι χειρονομίες του κτλ. Για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των πρώτων αλληλεπιδράσεων, υπάρχει μια έμφυτη πρόθεση να μιλήσει που φαίνεται από κινήσεις των χειρών και της γλώσσας. Το μωρό και η τροφός συγχρονίζονται στις αλληλεπιδράσεις τους. Η σχέση που αναπτύσσεται στο μωρό με την/τον τροφό του είναι εξολοκλήρου ξεχωριστή με τις αλληλεπιδράσεις με τον κόσμο των αντικειμένων. Όμως, γύρω στον έβδομο μήνα η σχέση εξελίσσεται σε μια εσκεμμένη αναζήτηση εμπειριών για γεγονότα και πράγματα. Οι αλληλεπιδράσεις αρχίζουν να εμπεριέχουν αντικείμενα σε ένα άτομο - άτομο - πράγμα τρίγωνο. Ο Schaffer (1984) αναφέρει 5 στάδια επικοινωνιακών σχέσεων δίνοντας έμφαση σε άλλες παραμέτρους.^{xxx}

Τα δύο μοντέλα συγκριτικά:

TREVARTHE	SCHAFER
Το βρέφος έχει εκ γενετής την ιδιότητα να αποκτά επικοινωνία με το περιβάλλον.	Το βρέφος προσκολλάται σταδιακά στην επικοινωνία με τη βοήθεια των γονιών.
Δίνει έμφαση στην συναισθηματική ανταπόκριση: το βρέφος αναζητά συναισθηματική αντίδραση από τους γονείς.	Δίνει έμφαση στους παράγοντες μάθησης και αντίληψης.

Και οι δύο θεωρίες¹⁰⁰ ενώ φαίνονται κατά βάση αντίθετες συμφωνούν σε ένα βασικό στοιχείο: **χρειάζεται κοινωνικό περιβάλλον για να αναπτυχθεί η επικοινωνία**. Η εξέλιξη στην παιδική ηλικία νοείται σε σχέση με τα επίπεδα ικανότητας των παιδιών να ανταποκριθούν στους κοινωνικούς ρόλους μέσα στην κοινότητα. Ο Schaffer, στη διάρκεια μίας συνέντευξης, παρατηρεί:

«Η μάθηση, όχι μόνο στην θεωρία αλλά και στην πρακτική της, επηρεάζεται από τον πολιτισμό και την κοινωνία στην οποία το παιδί μεγαλώνει, όπως επίσης και από την κατάσταση στην οποία το ίδιο το παιδί βρίσκεται την ώρα που μαθαίνει [...] το βρέφος εξαρτάται από τις σχέσεις που αναπτύσσει με το περιβάλλον του και την ίδια στιγμή αποκτά μία αίσθηση της ταυτότητάς του μέσα από τις σχέσεις του με τον υπόλοιπο κόσμο. Μάλιστα αυτές οι σχέσεις της επικοινωνίας ξεκινάνε και πριν από την γέννησή του (από τον 6^ο μήνα κύησης, pre-natal learning) [...] Το παιδί λαμβάνει ο,τιδήποτε του προσφέρουν οι γονείς του αλλά δεν θα πρέπει να θεωρήσουμε το παιδί σαν ένα προϊόν των γονιών του [...] διότι και οι γονείς προσαρμόζουν τις προσφορές τους προς το παιδί ανάλογα με τη δεκτικότητα που δείχνει στα ερεθίσματα [...] »

Μια διαπολιτισμική προσέγγιση της ανατροφής των παιδιών

Ο Schaffer λοιπόν κάνει ένα βήμα παραπέρα στον συλλογισμό του και πιστεύει ότι η το παιδί δεν είναι παθητική μηχανή μάθησης (learning machine) αλλά συμμετέχει και αυτό με τον τρόπο του καθορίζοντας τη συμπεριφορά των γονιών του. Το νεογέννητο δεν είναι ένα παθητικό ον, αλλά μπορεί, από την πρώτη κιόλας στιγμή να επηρεάσει τους άλλους ανθρώπους. **Εάν συζητήσουμε με μία μητέρα που έχει περισσότερα από ένα παιδιά, θα μας πει ότι η μία συμπεριφορά της, που λειτούργησε με το ένα της παιδί, δεν λειτούργησε με το άλλο¹⁰¹**. Στη συνέχεια της συνέντευξης τονίζει την αναγκαιότητα που δεσμεύει τους ερευνητές στο να μη γενικεύουν τις παρατηρήσεις τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να καλλιεργείται η πεποίθηση ότι τα πορίσματα των ερευνών τους έχουν καθολικό χαρακτήρα και αφορούν όλες τις μορφές κοινωνιών. Στο σημείο αυτό της συνέντευξής του κάνει μία εύστοχη παρατήρηση:

«Κάποτε πιστεύαμε ότι εάν ένα παιδί από τη πιο μικρή του ηλικία δεν το μιλούσαμε, δεν το βγάλαμε έξω για βόλτα, δεν του δείχναμε αντικείμενα, δεν παίζαμε μαζί του τότε το αποτέλεσμα θα ήταν να επιβραδύνουμε την ανάπτυξή του και αν μία τέτοια πρακτική συνεχιζόταν για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, τότε το αποτέλεσμα θα ήταν να βγάλαμε ένα παιδί νοητικά καθυστερημένο και έτσι βγάλαμε το συμπέρασμα πως ό,τι συμβαίνει στα πολύ πρώιμα στάδια της ανάπτυξής του έχει καθοριστική σημασία για την μετέπειτα εξέλιξή του. Οι έρευνες στη Γουατεμάλα δείχναν ότι σε συγκεκριμένα ινδιάνικα χωριά οι μητέρες είχαν τη συνήθεια να κρατάνε τα παιδιά τους για τον πρώτο χρόνο της ζωής τους κρυμμένα στις καλύβες τους, τα άφηναν στις πιο σκοτεινές γωνιές, δεν δέχονταν επισκέψεις, με λίγα λόγια, τα κρατούσαν μακριά από κάθε είδους εξωτερικά ερεθίσματα. Εάν κάτι τέτοιο συνέβαινε σε δυτικές κοινωνίες θα θεωρούνταν κακοποίηση[...] Στον δυτικό κόσμο βλέπουνε (οι κοινωνίες) τα βρέφη σαν εξαρτημένα και ο στόχος της παιδαγωγικής είναι να τα κάνουν ανεξάρτητα, σε αντίθεση με τη Γιαπωνέζα μητέρα που βλέπει τα παιδιά της αρχικά ως ανεξάρτητα και έργο της είναι να τα κάνει εξαρτημένα, δηλαδή ενταγμένα σε συλλογικούς τρόπους σκέψης και πρακτικής...»

Κάθε κοινωνία λοιπόν έχει ήδη αποκρυσταλλώσει τις παιδαγωγικές της ανιλήψεις και αυτό δείχνει ότι οι πρώιμες επικοινωνιακές διεργασίες στις σχέσεις νηπίων και ατόμων που έχουν την ευθύνη για τη φροντίδα τους προσδιορίζονται πρωτίστως από κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες. Στο σημείο αυτό της μελέτης μας φαίνεται ότι η παρατήρηση των

Nsamenang & Lamb αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Η εξέλιξη στην παιδική ηλικία νοείται σε σχέση με τα επίπεδα ικανότητας των παιδιών να ανταποκριθούν στους κοινωνικούς τους ρόλους μέσα στην κοινότητα^{xxx}. Αυτό που θεωρείται ως αποτέλεσμα μιας καλώς νοούμενης εξέλιξης είναι η δυνατότητα του παιδιού να ανταποκριθεί πρώτα στις απαιτήσεις των γονέων αρχικά και έπειτα της κοινωνίας στην οποία θα ενταχθούν. Πράγματα τα οποία θεωρούνται δεδομένα επειδή ήδη είναι φυσιολογικά, κανονικά και απαραίτητα είναι στην πραγματικότητα πολιτισμικά. Είναι δημιουργήματα των ανθρωπίνων κοινωνιών ως ανταπόκριση σε συγκεκριμένες συνθήκες προσδοκίες και αξίες.^{xxxv}

Η καθηγήτρια Barbara Rogoff έχει κάνει τις δικές τις συγκριτικές μελέτες που αφορούν την επικοινωνία που έχουν οι γονείς με τα παιδιά τους σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα. Κάνοντας το ακόλουθο πείραμα κατέληξε σε θέσεις που συμφωνούν με τη συλλογιστική του Schaffer: δείχνοντας το ίδιο παιχνίδι^{xxxvi} σε μία οικογένεια του Salt Lake στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε κάποιο ινδιάνικο χωριό της Γουατεμάλας, παρατήρησε ότι η πρώτη οικογένεια, και συγκεκριμένα η μητέρα, χρησιμοποιώντας έναν ευχάριστο και τρυφερό τόνο στη φωνή της, επέμεινε στην περιγραφή από το παιδί των εξωτερικών χαρακτηριστικών του παιχνιδιού (μάτια, μύτη, στόμα), ενώ η οικογένεια της Γουατεμάλας ενθάρρυνε το παιδί να χρησιμοποιήσει το παιχνίδι και όχι να το περιγράψει. Η μητέρα μάλιστα στο ινδιάνικο χωριό είχε στραμμένη την πλάτη της στο παιδί και χρησιμοποιούσε όχι τη γλώσσα της για να κατευθύνει το παιδί αλλά το σώμα της (body language, η μητέρα αγγίζει τον αγκώνα του παιδιού για να δείξει ότι πρέπει να αφήσει το παιχνίδι).

Η μάθηση λοιπόν συντελείται μέσα στο περιβάλλον, όπου το βρέφος, το νήπιο, το παιδί, και αργότερα ο έφηβος μεγαλώνουν. Η μεγάλη διάρκεια της ωρίμανσης του ανθρώπου οργανισμού και η παράλληλη καθοριστική σημασία της μάθησης οδηγούν στο συμπέρασμα της αλληλεπίδρασης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων για την ανάπτυξη και ολοκλήρωση του ανθρώπου. Οι δυνατότητες για ανάπτυξη που έχει το κάθε άτομο πρέπει να ωριμάσουν, αλλά και να τροφοδοτηθούν από τις εμπειρίες που αποκτά σε συνεχή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον, για να μπορέσουν έτσι οι κληροδοτημένες αδυνατίες να μετατραπούν σε ικανότητες.

Αν υποθέσουμε ότι ένα βρέφος μεγαλώνει με άλλους ανθρώπους, όλους κωφάλαλους ή μεγαλώνει στο δάσος με τα ζώα, σαν το μυθιστορηματικό ήρωα Μόγλη, η εγγενής δυνατότητα για ομιλία δε θα μετατραπεί σε ικανότητα και το βρέφος αυτό μεγαλώνοντας δε θα μπορεί να μιλήσει. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε όλα τα παραπάνω στα ακόλουθα: όπως έχουν αποδείξει πολλές και πολλών ειδικοτήτων επιστημονικές έρευνες, απαραίτητη προϋπόθεση για την εκδήλωση μιας συμπεριφοράς είναι η νευρο-βιολογική ωρίμανση των αντίστοιχων προς αυτήν οργάνων και λειτουργιών και η εκμάθηση της. Η νευρο-βιολογική ωρίμανση και η μάθηση είναι δύο πολύπλοκες διαδικασίες που δέχονται συνδυασμένες επιδράσεις από τον εσωτερικό (κληρονομικότητα) και τον εξωτερικό κόσμο (περιβάλλον) του ανθρώπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- BREMNER G. J. (1994) *Infancy*, Oxford UK & Cambridge USA, Blackwell
 FELDMAN, R. S. (1990) *Understanding Psychology*, second edition, Boston, McGraw Hill
 LEVI-STRAUSS, C. (1991), *Φυλή και Ιστορία*, Αθήνα, Γνώση
 SCHAFER, R. (1996) "Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του", Αθήνα, Ελληνικό Γράμματο
 SOPHOCLES FABULAE, Pearson A. C. *Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis*, 1975
 THUCYDIDES HISTORIAE, Jones S. T. & Powell J. E. *tomus prior*, *Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis*, 1975
 VIDAL – NAQUET, P. (1983), *Ο Μούρος Κυνηγός*, Αθήνα, Νέα Σύνορα - Λιβάνη
 VIDAL – NAQUET, P. (1991), *ΜΗΤΙΣ*, Αθήνα, Ζαχαρόπουλος
 ZIMBARDO, P.G. & WEBER, A.L. (1994) *Psychology*, USA, Harper - Collins

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- www.envisagedesign.com
www.kidsource.com/kidsource/content4/growth.chart/page1.html
www.lgu.ac.uk/psychology/staff/ungar/lecturenotes/infcare/infcare.html
www.nncc.com
www.nncc.org/Child.Dev/todd.dev.html

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Επίσης, περιβάλλον θεωρούμε και τον πρώτο χώρο στον οποίο βρίσκεται το έμβρυο, το περιβάλλον της μήτρας
 Σχετική είναι και η παρατήρηση των Nsamenang & Lamb: «Η ανθρώπινη εξέλιξη πάντα λαμβάνει χώρα σε μία συγκεκριμένη οικοκοινοσύνη, η οποία καθορίζεται από τη γεωγραφική θέση της χώρας, την ιστορία, το κλίμα και το κοινωνιοπολιτικό σύστημα... το κοινωνιοπολιτικό σύστημα προσφέρει στους

φορείς τους θεσμούς και τα σενάρια που επιτρέπουν και διευκολύνουν τον εξανθρωπισμό των απογόνων, την κοινωνική τους ένταξη και τον εκπολιτισμό τους». Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης, σ. 48

* Schaffer, R., Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του, Αθήνα, 1996 σ. 8

* Σύμφωνα με την Ε. Erikson (1963) το παιδί, με την επικοινωνία που έχει δημιουργήσει με τα μέλη της οικογένειάς του, μέχρι την ηλικία των 5 ετών έχει ήδη αναπτύξει μία αίσθηση εμπιστοσύνης, αυτονομίας και πρωτοβουλίας. (Feldman, 1990) σ. 434. & (Zimbardo, 1994). Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης, σ. 122-124

* www.envisagedesign.com

* «Το χαμόγελο του βρέφους κατά τις πρώτες εβδομάδες της ζωής του προκαλείται από ερεθίσματα που είναι περισσότερο πρωτόγονα [...] Με τον καιρό όμως τα βρέφη γίνονται ικανά να προσέχουν όλο και περισσότερο το πρόσωπο και αργότερα απαιτούν έναν αυξημένο αριθμό χαρακτηριστικών του προσώπου για να χαμογελάσουν [...] Το χαμόγελο λοιπόν παρέχει άλλο ένα παράδειγμα (μαζί με το κλάμα) της «πρωτο» - προσαρμογής του παιδιού στον κοινωνικό χώρο», Schaffer, 1996, ο.π. σ. 15-17

* Για τον οπτικό-ακουστικό αντιληπτικό μηχανισμό του βρέφους αναφέρονται οι έρευνες και τα πειράματα του Frantz, Schaffer, 1996, ο.π., σ. 15-17

* Έχουν διακριθεί τρεις μορφές κλάματος: το κλάμα της πείνας, του θυμού και του πόνου, Schaffer, ο.π., σ. 18-19

* Ενώ στην αρχή της γέννησής του το βρέφος κοιμάται σε όλη σχεδόν τη διάρκεια της ημέρας, μετά τον 4ο μήνα αρχίζει σιγά σιγά να κατανέμει τον ύπνο του σύμφωνα με την εναλλαγή ημέρας – νύκτας. Το ίδιο συμβαίνει και με τις περιπτώσεις του θηλασμού, φαγητού κ.ο.κ., Schaffer, 1996, ο.π., σ. 24-25

* Άλλες μορφές επικοινωνίας με το περιβάλλον είναι το «κοινό ενδιαφέρον για ένα αντικείμενο» και το «δείξιμο με το χέρι», Schaffer, 1996, ο.π., σ. 27

* Λεκτική αλληλεπίδραση, Schaffer, 1996, ο.π., σ. 26

* Schaffer, 1996, ο.π., σ. 44

* Κατεύθυνση του βλέμματος, Schaffer, 1996, ο.π., σ. 28-29

* Karen Debord Ph.D. National Network for Child Care, www.nncc.org

* www.nncc.org/Child.Dev/todd.dev.html & www.kidsource.com/kidsource/content4/growth.chart/page1.html

* Schaffer, 1996, ο.π. σ. 44

* «Προσκόλληση είναι ο μακροχρόνιος συναισθηματικός δεσμός με ένα συγκεκριμένο άτομο και χαρακτηρίζεται από α) αναζήτηση σωματικής εγγύτητας, β) παρηγοριά – ασφάλεια, γ) άγχος αποχωρισμού, δ) αμοιβαίοτητα από την πλευρά του γονέα (συναισθηματικός δεσμός)», Schaffer, 1996, ο.π., σ. 32

* «Έχει αποδειχθεί ότι η προσκόλληση έχει πολύ μικρή σχέση με την ικανοποίηση βιολογικών αναγκών [...] 1) τα βρέφη έχουν την ικανότητα να διαμορφώνουν πολλές προσκολλήσεις ταυτόχρονα και δεν χρειάζεται να εστιάζονται αποκλειστικά σε ένα πρόσωπο, όπως είναι η μητέρα [...] 2) Τα βρέφη τείνουν να προσκολλώνται στους ανθρώπους που παίζουν και αλληλεπιδρούν μαζί τους και που αντιδρούν σε αυτά με ευαισθησία», Schaffer, 1996, ο.π., σ. 37

* Το παιδί παίζει αμέριμνο στο δωμάτιο κοντά στη μητέρα του. Εισέρχεται ένα άγνωστο άτομο. Το παιδί περιεργάζεται το άγνωστο άτομο κοιτώντας το εναλλάσσοντας βλέμματα με την μητέρα του. Η μητέρα αγνοεί το βλέμμα του βρέφους. Το βρέφος συνεχίζει να παίζει. Η μητέρα φεύγει από το δωμάτιο. Το παιδί κλαίει. Το ξένο άτομο μάταια προσπαθεί να παρηγορήσει το βρέφος. Η μητέρα μπαίνει στο δωμάτιο και καθησυχάζει το βρέφος. Open University Video ED 840, Child development in families schools and society, Section A, Studies of early childhood, A2, An example of "The strange situation"

* Ασφαλής, ανασφαλής – αποφευκτική και ανασφαλής αμφιθυμική, Schaffer, 1996, ο.π., σ. 38

* Το συμπέρασμα των ερευνών της Mary Ainsworth είναι ότι η ασφαλής προσκόλληση κατά τη βρεφική ηλικία είναι ένα καλό κοινωνικό δεδομένο. Τα βρέφη με ασφαλή προσκόλληση έχουν ανεπτυγμένη κοινωνικότητα, υψηλότερη αυτοεκτίμηση, λιγότερες πιθανότητες να παρουσιάσουν προβλήματα συμπεριφοράς τόσο με τα άτομα που τα περιβάλλουν όσο και με τα έργα που θα χρειαστεί αργότερα να επιτελέσουν. Schaffer, 1996, ο.π., σ. 39

* Schaffer, 1996, ο.π., σ. 41

* Ο κατάλογος των φορέων της κοινωνικοποίησης δεν περιορίζεται μόνο στους γονείς. Επεκτείνεται στα αδέρφια, συγγενείς, ΜΜΕ κ.ο.κ., Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης σ. 17 και Schaffer, 1996, ο.π., σ. 10

* «Η ωρίμανση και η κοινωνικοποίηση δρουν διαδοχικά, αλληλεπιδραστικά [...] Η ωρίμανση θέτει το παιδί σε κατάσταση ετοιμότητας, ενώ η κοινωνικοποίηση προσφέρει το περιεχόμενο», Schaffer, 1996, ο.π., σ. 8

* Επιμερίζουμε την έννοια της εξέλιξης σε δύο παραμέτρους. Με τον όρο «ανάπτυξη» εννοούμε κυρίως τις μεταβολές του βρέφους στον βιολογικό τομέα, όπως αυτές σταδιακά, με την πάροδο του χρόνου, διαδραματίζονται. Με τον όρο «ωρίμανση» εννοούμε τον βαθμό αντίληψης των εξωτερικών ερεθισμάτων που δέχεται το νεογέννητο (και όχι μόνο τη σταδιακή ανάπτυξη της συμπεριφοράς που αναφέρει ο Schaffer στο βιβλίο του «Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του» σ. 7) αλλά και τον ρόλο που παίζει το κοινωνικό περιβάλλον στην ανάπτυξη της αντίληψης αυτής, όπως επίσης και στους τρόπους που χρησιμοποιεί κάθε κοινωνία για το σκοπό αυτό.

* www.lgu.ac.uk/psychology/staff/ungar/lecturenotes/infacare/infacare.html

* YP277, Developmental Psychology, Caregiver – infant interactions: www.lgu.ac.uk/psychology/staff/ungar/lecturenotes/infacare/infacare.html

* Η πρώτη τάση δέχεται το παιδί ως παθητικό δέκτη ερεθισμάτων, ενώ η δεύτερη βάζει το παιδί ενεργά στη διαδικασία επικοινωνίας. Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης σ. 57-58

* Απομαγνητοφώνηση συνέντευξης του Schaffer για το Open University, Κασέτα 1η, μέρος 1ο, πλευρά Α.

* Schaffer, 1996, ο.π., σ. 8

* Schaffer, 1996, ο.π. σ. 9: «Ωστόσο, όπως υποστηρίζει η Ruth Benedict (1934) και άλλοι ανθρωπολόγοι, το τι είναι αποδεκτό διαφέρει από τη μία κοινωνία στην άλλη. Για παράδειγμα, στη φυλή Dobus της Μελανησίας τα αγόρια κοινωνικοποιούνται ώστε να γίνουν άκρως ανταγωνιστικά, καθώς οι ενήλικοι τους διδάσκουν να εξαπατούν και να λένε ψέματα για να επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους. Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει στη φυλή Zuni του Νέου Μεξικού. Στη φυλή αυτή τα παιδιά ανατρέφονται με την αρχή να αποφεύγουν κάθε ανταγωνισμό και σύγκρουση και να καλλιεργούν τη μεταξύ τους συνεργασία». Το θέμα της σχετικότητας των αντιλήψεων της ανατροφής των παιδιών από κοινωνία σε κοινωνία είναι τόσο παλιό όσο και οι ίδιες οι κοινωνίες: (Claude Levi Strauss, 1991) & (Pierre Vidal Naquet, 1983, & 1991). Για τον θεσμό της Σπαρτιατικής Κρυπτείας και την αντίληψη που είχαν για αυτήν οι Αθηναίοι, Επιτάφιος Θουκυδίδη κεφ. 39 «καί εν ταις παιδείαις οι μὲν επιπόνως ασκήσει ευθύς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρείον μετέρχονται, ημεῖς δὲ ἀναιμῆνως δαιτώμενοι οὐδὲν ἤσσαν ἐπὶ τοῖς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωρούμεν.» Σοφοκλής Ηλέκτρα, στίχος 37 «δόλοισι κλέψαι κηρός ἐνδίκους σφαγὰς»)

* Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης σ. 47

* Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης σ. 48

* Η εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, Εγχειρίδιο μελέτης σ. 49

* Jumping Jack Toy, Barbara Rogoff, Video of the Open University ED 840, Child development in families schools and society, Section A, Studies of early childhood, An interview with Prof. Barbara Rogoff.

Σχολή Ρυθμικής Αγωγής, Μπαλέτου, Σύγχρονου Χορού

Αναγνωρισμένη από το Κράτος από το 1996

Μελίνα Παπαδοπούλου

Καλλιτεχνική Διευθύντρια της Σχολής Χορού της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας

Χορός είναι η εσωτερική ανάγκη έκφρασης, πράξης, σκέψης, επικοινωνίας. Είναι η γλώσσα του σώματος.

Η ύπαρξή του εντοπίζεται στα βάθη των αιώνων. Τα παλαιότερα ευρήματα τοποθετούνται στην παλαιολιθική - μεσολιθική και νεολιθική εποχή. Οι στάσεις του σώματος των ευρημάτων αναπαριστούν θρησκευτικές τελετές και θρησκευτικούς χορούς. Το ίδιο παρατηρούμε και στον αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό (Μινωικό-Μυκηναϊκό) στο πλαίσιο των τότε θρησκευτικών ιδεών. Το χορό κατά τους αρχαίους Έλληνες έπλασαν και προσέφεραν στους θνητούς οι Θεοί (μέσω της Τερψιχόρης) για να χαρίσουν στον άνθρωπο χαρά και δύναμη για τη ζωή.

Γενικότερα ο χορός χωρίζεται σε 4 κατηγορίες: Στον θρησκευτικό, στον πολεμικό, στον ερωτικό και στον κοινωνικό.

Την πρώτη του επαφή με το χορό, ο άνθρωπος την έχει στα πρώτα του παιδικά χρόνια, με τη μητρική αγκαλιά και τα νανουρίσματα. Για την μετέπειτα εξέλιξη και καλλιέργειά του οι γονείς εμπιστεύονται τους δασκάλους παιδαγωγούς στο σχολείο και στις σχολές χορού.

Ο ρόλος των παιδαγωγών είναι να βοηθήσουν το παιδί να ανακαλύψει την προσωπικότητά του, να εκδηλωθεί, να αποκτήσει σωματική, νοητική και πνευματική επαφή με τους συνανθρώπους του. Πρέπει αρχικά να συνειδητοποιήσει τους πρώτους φυσιολογικούς του ρυθμούς, δηλ. την αναπνοή και το βάδισμα. Όλα αυτά γίνονται σε συνδυασμό με τους μουσικούς κανόνες. Όλα τα παραπάνω, περιγράφουν την έννοια της Ρυθμικής Αγωγής, το μέσον δηλ. με το οποίο ο μαθητής βιώνει το σώμα του, την κίνησή του, τους νόμους της μουσικής, το χώρο.

Όσον αφορά τα είδη του χορού, ο κλασσικός χορός άρχισε να ανθίζει στις αυλές του Λουδοβίκου του 14ου (Βασιλιάς Ήλιος), ο οποίος, καθώς ήταν λάτρης του χορού, ίδρυσε τη βασιλική Ακαδημία Μουσικής και Χορού, που δεν είναι άλλη από τη σημερινή όπερα του Παρισιού. Βασικά του στελέχη ήταν ο Beauchamp (καθηγητής χορού) και ο Lulli (συνθέτης). Ο κλασσικός χορός (μπαλέτο) είναι η κορύφωση της ομοιομορφίας και της πειθαρχημένης κίνησης. Απαιτείται συγκρότηση στην κίνηση και στο νου, τυφλή εμπιστοσύνη στους κανόνες και τους νόμους του. Ο σύγχρονος χορός απαιτεί ένα έτοιμο τελειοποιημένο σώμα, από τους κανόνες του κλασσικού, ώστε να μπορεί ο χορευτής να έχει την καλύτερη δυνατή απόδοση. Στον σύγχρονο χορό ο χορευτής έχει τη δυνατότητα να «δώσει» το δικό του ύφος και την δική του ένταση στην κίνηση (σε αντίθεση με τον κλασσικό χορό).

Σε όλα τα είδη του χορού απαιτείται αρμονία, συναίσθημα, ρυθμός, σωστή μυική αναλογία. Η ενασχόληση με το χορό δεν έχει όριο ηλικίας, αλλά ούτε και συγκεκριμένες σωματικές αναλογίες. Απευθύνεται σε όλους.

Ας δώσουμε λοιπόν την ευκαιρία στο σώμα μας, στο νου μας, στην ψυχή μας να δοκιμάσουν...

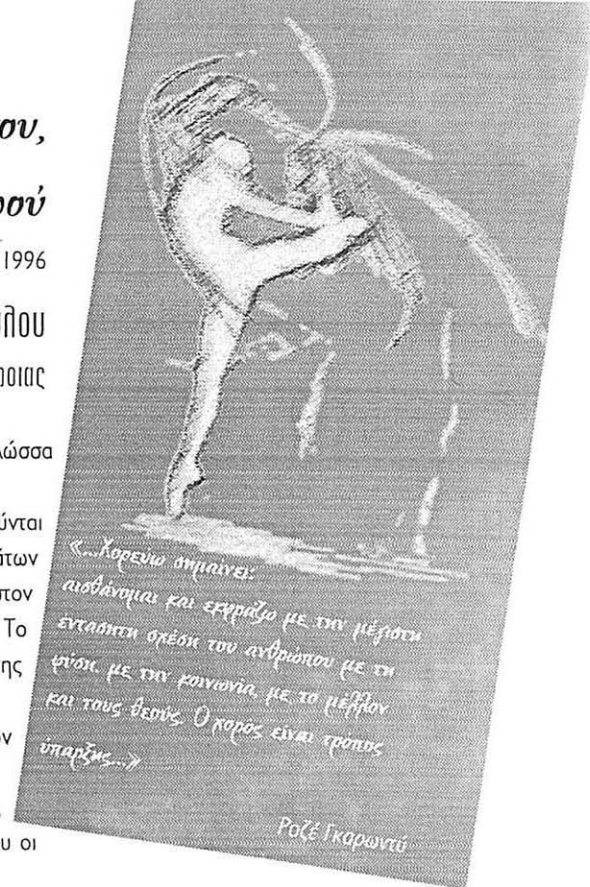
Στη ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ λειτουργούν τμήματα:

- Ρυθμικής αγωγής
- Μπαλέτου
- Σύγχρονου χορού
- Προεπαγγελματικά, με προοπτική την εισαγωγή σε ανώτερες σχολές χορού, κατόπιν εξετάσεων του Υπουργείου Πολιτισμού

Στο πλαίσιο λειτουργίας της σχολής, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν:

- Σεμινάρια χορού με έλληνες και ξένους καθηγητές
- Παραστάσεις επαγγελματικών ομάδων χορού
- Προβολή VIDEO κλασσικού και σύγχρονου ρεπερτορίου

(Τηλέφωνα επικοινωνίας: 23310 78101, 78100)

Το φυσικό περιβάλλον στη λαϊκή τέχνη*

* Η Συντακτική Επιτροπή των Π.Δ. επαναδημοσιεύει το παρόν άρθρο διότι στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύθηκε εκ παραδρομής με τυπογραφικά λάθη που αλλοίωναν το νόημά του.

Από τα βάθη του χρόνου ως σήμερα το φυσικό περιβάλλον είναι ένας σημαντικός παράγοντας στη ζωή του ανθρώπου. Αυτή η επιρροή είναι εμφανής στην ανθρώπινη ψυχοσύνθεση και εκφράζεται μέσα από διάφορες μορφές τέχνης όπως η λαϊκή τέχνη που είναι το αντικείμενο της έρευνάς μας.

Από νωρίς, ο άνθρωπος προσπαθεί να κατανοήσει τον παράξενο κόσμο που τον περιβάλλει μεταπλάθοντας σε έργα τέχνης τα ερεθίσματα που προσλαμβάνει. Για τον πρωτόγονο η ζωή του κυνηγιού (εκείνη την εποχή άμεσα συνδεδεμένη με τη μαγεία και την τελετουργία) παρέχει θέματα γεμάτα μορφές ζώων μας π.χ. βουβάλια, άλογα, αντιλόπες και τον βοηθάει να φτιάξει ένα κόσμο γεμάτο ομορφιά και συμβολισμού.

Στη Νεολιθική αγγειογραφία η δίνη του νερού αναπαρίσταται με μια σπείρα. Ένα αφηρημένο μοτίβο που μπορεί συγχρόνως να υπονοεί την αέναη κίνηση αλλά και την αίσθηση ιλίγγου που η δίνη γενικότερα η περιστροφή προκαλεί.

Η σταθερή παρουσία αυτού του μοτίβου, δηλαδή της σπείρας, στο χώρο και στο χρόνο ίσως να αποδεικνύει ότι κάποιες μορφές σχετίζονται με έντονες εμπειρίες του ανθρώπου που μπορεί να έχουν και οικουμενική εξάπλωση. Η σπείρα και το μοτίβο της τεθλασμένης πιθάνον να συνδέονται με παραστάσεις του φυσικού κόσμου, όπως το φίδι και ο κεραυνός.

Στον Ελλαδικό χώρο η ομορφιά του περιβάλλοντος, η θάλασσα με τον υδρόβιο κόσμο της, η ποικιλία φυτών και ζώων και το ιδιαίτερο φως της πατρίδας μας, εμπνέουν τους Κυκλαδίτες και Μινωίτες ζωγράφους να πλάσουν μορφές γεμάτες ζωντάνια. Έτσι στην τοιχογραφία της Άνοιξης από το ακρωτήρι της Σαντορίνης βλέπουμε τα χελιδόνια να πετούν χαρούμενα πάνω από μας αμμόλοφους με τα βαθυκόκκινα κρίνα.

Το αμπέλι είναι ένα θέμα που συχνά απεικονίζεται στην αρχαία ελληνική αγγειογραφία. Το ίδιο μοτίβο επαναλαμβάνεται αργότερα στη Βυζαντινή τέχνη και το ξαναβρίσκουμε στην λαϊκή τέχνη. Κάθε περίοδος για διαφορετικούς ίσως λόγους άνθρωποι νιώθουν την ανάγκη να εκφραστούν χρησιμοποιώντας ένα θέμα, όπως το αμπέλι, που είναι οικείο για αυτούς. Ένα φυτό με συμβολική σημασία στενά συνδεδεμένο με τις θρησκευτικές τελετουργίες, γνώριμο στον άνθρωπο που μοχθεί να το καλλιεργήσει και να ευφράνει την καρδιά του.

Κάποιες μορφές του φυσικού περιβάλλοντος αποκτούν στην πορεία του χρόνου συμβολική σημασία ίσως γιατί είναι στενά συνδεδεμένες με την καθημερινότητα του ανθρώπου. Γιατί η λαϊκή κεντίστρια απεικονίζει πετεινούς μέσα σε περίτεχνες (αυστηρά) συμμετρικές συνθέσεις. Επιλέγει άραγε αυτή τη μορφή γιατί τον ακούει να λαλεί το χάρωμα και τον βλέπει να τριγυρίζει στην αυλή της όλη μέρα;

Όπως σ' όλες τις τέχνες, έτσι και στη λαϊκή τέχνη, όταν αυτή λειτουργεί σε όλη της την πληρότητα, τα πάντα έχουν μια κρυφή σημασία. Τα σχήματα, τα χρώματα, οι όγκοι και γενικά μορφολογικά στοιχεία, οι τρόποι που θα αναπτυχθούν, κρύβουν μέσα μας πάντα κάποια σημασία και εκφράζουν τη σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος.

Τίποτα δεν γίνεται στην τύχη και η επιλογή των μοτίβων που γίνεται κάθε φορά ακολουθεί κάποια σειρά λογικών συνειρμών. Στην υφαντή πετσέτα από την Κάρπαδο που βλέπουμε στην παρακάτω εικόνα απεικονίζονται σχηματισμένα, έντονα χρωματισμένα πουλάκια παρατεταγμένα στη σειρά. Είναι ανάλαφρα πλαισιωμένα από λιτές διακοσμητικές λωρίδες.

Σε αντίθεση με το θέμα της πετσέτας βλέπουμε παρακάτω ένα θέμα με λουλούδια από μια βεριοιώτικη ζώνη του γαμπρού κεντημένη με πολύτιμες κλωστές, λεπτεπίλεπτα σχήματα και απαλά χρώματα. Τα χρώματα, τα σχήματα έχουν υποβλητικές ικανότητες και προκαλούν συνειρμούς ανακαλώντας στη μνήμη μας εμπειρίες από την πραγματικότητα. Έτσι οι κίονες στους αρχαίους ελληνικούς ναούς κρύβουν μέσα τους την έννοια του δέντρου, ενώ η ιωνική

* Το κείμενο αποτελεί προϊόν της έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το 3ο Γυμνάσιο Βέροιας στο πλαίσιο Περιβαλλοντικού προγράμματος με θέμα: «Το φυσικό περιβάλλον στη Λαϊκή Τέχνη». Υπεύθυνες καθηγήτριες: Χαμιδιελή Φωτεινή, Παπαϊωάννου Αθηνά.

διακόσμηση στο πάνω μέρος τους υποβάλλει την αίσθηση του φυλ-
χώματος του δέντρου.

Στο απλό λαϊκό δημιούργημα τα πάντα είναι διαλεγμένα με προ-
σοχή και λογική τάξη, έτσι ώστε να «να ταιριάζουν» στην κάθε περίπτωση και να εκφράζουν άλλοτε τη σοβαρότητα ή τη χαρά μιας ξεχωριστής στιγμής.

Η δεματολογία των διακοσμή-
σεων στα κεντήματα και στα υφαντά παρουσιάζει μια ενδια-
φέρουσα πολυμορφία εμπνευ-
σμένη σε μεγάλο βαθμό από το φυσικό περιβάλλον. Καθώς στη λαϊκή τέχνη κυρίαρχο εκφρα-
στικό και μορφικό μέσο είναι ο συμβολισμός, συχνά οι μορφές, όπως προαναφέραμε λαμβάνουν συμβολική σημασία. Για παράδειγμα το κυπαρίσσι συμ-
βολίζει την αγέραστη ζωή, την αιωνιότητα, τα πουλιά και τα χουλούδια, τη χαρά και την ευτυχία. Ο δικέφαλος αετός, βέβαια, θυμίζει το Βυζάντιο, ο ήλιος τη μέρα, το φεγγάρι τη νύχτα και όταν το πουλί κρα-
τάει με το ράμφος του ένα κλαράκι ελιάς, τότε έχουμε το σύμβολο της ειρήνης.

Στη χώρα μας, που το τοπίο εναλλάσσεται εντυπω-
σιακά, ζουν άνθρωποι με διαφορετικές καταβολές και εμπειρίες έτσι, υπάρχει δια-
φορετική αντίληψη στη λαϊκή τέχνη π.χ. των

Νησιωτών ή των Ηπειρωτών. Το ίδιο συμβαίνει με τη λαϊκή τέχνη των Βλάχων, των Ποντίων αλλά και των ντόπιων κατοίκων της πόλης μας, των Βεροϊ-
έων, με την οποία ασχοληθήκαμε ιδιαίτερα. Κάθε φυλή ανάλογα με το χώρο που ζει, την ψυχοσύνθεση (μιας κοινωνίας) των μελών μας, τα υλικά που έχει στη διάθεσή μας π.χ. μαλλί, βαμβάκι ή μετάξι, όλα αυτά επηρεάζουν το εικαστικό αποτέλεσμα.

Στα υφαντά των Βλάχων, των οποίων το βασικό υλικό είναι το μαλλί, το σχέδιο αναπτύ-
σσεται με αδρές, έντονα χρωματισμένες μορφές πάνω σε μαύρο φόντο. Σε αντίθεση με τα βεροϊώτικα υφάσματα υφαντά και κεντήματα, που το βασικό υλικό τους είναι βαμβάκι ή καλύ-
τερα επεξεργασμένο μαλλί, υπάρχει η δυνατότητα το σχέδιο να είναι πιο ευέλικτο και λεπτο-
μερές.

Οι καταστάσεις που ο άνθρωπος βιώνει καθημερινά του δημιουργούν την ανάγκη να εκφραστεί με κάθε τρόπο. Στη λαϊκή τέχνη αναγνωρίζουμε την ανθρώπινη εμπειρία και τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση.

Μελετώντας τη λαϊκή τέχνη μπορέσαμε να αγγίξουμε το παρελθόν, να επικοινωνήσουμε μέσα από την ομορφιά που με τόση ευαισθησία αποτύπωσε η ανώνυμη λαϊκή υφάντρα, να ξανακοιτάσουμε το περιβάλλον με άλλα μάτια και να ξαναανακαλύψουμε την πληθώρα των φυσικών μορφών που μας περιβάλλουν.

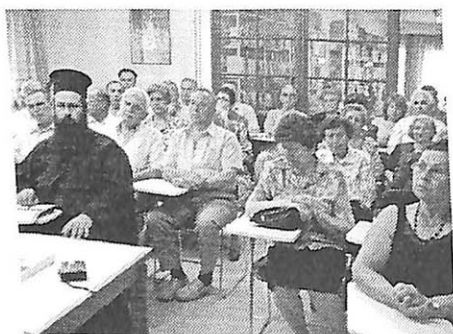
Οι εκδηλώσεις της Δημοτικής βιβλιοθήκης μέσα στο 2004

Βούλα Κοτσάλλου-Πάπαρη

Ταυτόχρονα με τους δανεισμούς βιβλίων στη Δημοτική Βιβλιοθήκη πραγματοποιούνται σε συνεργασία με διάφορους φορείς εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα με θέματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές του δημοτικού, καθώς και διαγωνισμοί έκθεσης, διηγήματος κλπ.

Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος 2004 είναι οι εξής:

• **23 Ιανουαρίου** ημερίδα Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης Ημαθίας- Σεμινάριο με θέμα «Το παιδί που θρηνεί»

• **26 Ιανουαρίου** λογοτεχνική βραδιά στο χώρο της Βιβλιοθήκης με την παρουσίαση του νέου βιβλίου της Πασχαλίας Τραυλού «ΗΘΕΛΑ ΜΟΝΟ ΕΝΑ ΑΝΤΙΟ»

• **18 Φεβρουαρίου** παρουσίαση βιβλίου της Νίκης Τάντση με τον τίτλο «ΕΦΤΑ ΘΑΝΑΣΙΜΕΣ ΠΕΘΕΡΕΣ»

• **1η Μαρτίου** σεμινάριο για τους εκπαιδευτικούς της αγγλικής γλώσσας και τους Σχολικούς συμβούλους από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

• **9-17 Μαρτίου** εκπαιδευτικός φάκελος του Μουσείου Ελληνικής λαϊκής τέχνης με θέμα «ΚΑΛΗΣΠΕΡΑ ΣΑΣ ΠΕΡΑ ΓΙΑ ΠΕΡΑ Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΑΡΧΙΖΕΙ» υλοποίηση σε συνεργασία με τα δημοτικά σχολεία της πόλης.

• **7 Μαρτίου** ειδικό σεμινάριο για το Σκάκι με θέμα «ΤΡΟΠΟΣ ΣΚΕΨΗΣ ενός GM. Με εισηγητή τον Προπονητή Εθνικής Ελλάδος και διεθνές GM Marjanovic.

• **13 Μαρτίου** εαρινό πανελλήνιο τουρνουά του Ομίλου Αγωνιστικού Μπριτζ.

• **18-26 Μαρτίου** εκπαιδευτική μουσειοσκευή του Μουσείου Μπενάκη με θέμα «ΓΛΩΣΣΑ και ΓΡΑΦΗ» υλοποίηση σε συνεργασία με τα δημοτικά σχολεία της πόλης.

• **29 Μαρτίου** παρουσίαση του συλλογικού έργου του Δρ. Γιάννη Γαλανού στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Βέροιας- η εκδήλωση ματαιώθηκε λόγω ασθένειας του ψυχιάτρου- συγγραφέα.

• **22-30 Απριλίου** σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη εκπαιδευτική βαλίτσα με θέμα «ΤΟ ΚΑΣΕΛΑΚΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΥ» υλοποίηση σε συνεργασία με τα δημοτικά σχολεία της πόλης.

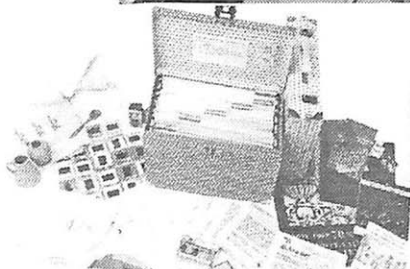
• **28 Απριλίου** παρουσίαση βιβλίου του Όμηρου Αβραμίδη με τον τίτλο «ΓΙΑΤΙ ΑΛΛΑΧ»

• **6-20 Μαΐου** σε συνεργασία με το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης εκπαιδευτική βαλίτσα με θέμα «ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΑ ΜΙΛΗΜΑΤΑ» υλοποίηση σε συνεργασία με τα δημοτικά σχολεία της πόλης.

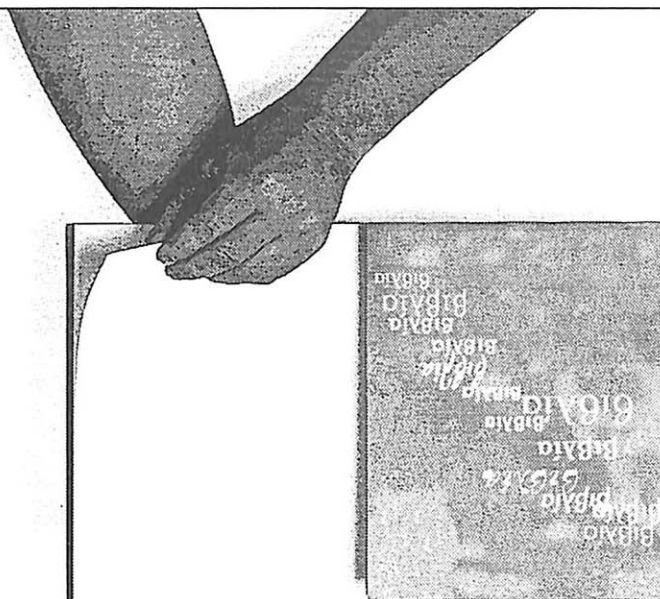
• **16 Μαΐου** στην Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και σε συνεργασία με τον σύλλογο Μικρασιατών παρουσίαση του βιβλίου της Έφης Γρηγοριάδου «ΕΔΕΣΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ ΣΜΥΡΝΗΣ»

• **16 Ιουνίου** παρουσίαση βιβλίου του πρωτοπρεσβύτερου Π. Χαλκιά με τον τίτλο «ΟΔΩΝΥΜΙΚΟΝ ΒΕΡΟΙΑΣ»

• **9 Οκτωβρίου** ενδοσχολικοί αγώνες ΣΚΑΚΙ από το 1ο και 5ο δημοτικό σχολείο Βέροιας.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Καραγιαννόπουλος Στέφανος 365 Μυστικά υγείας (Εκδ. Μοντέρνοι Καιροί)

Αν θέλετε να μείνετε νέοι μέχρι τα 100 χρόνια σας μπορείτε να ακολουθήσετε τις παρακάτω συμβουλές.

- Να κρατάτε καθημερινά τη δική σας ώρα για να περιποιείστε πρόσωπο και σώμα.
- Να αναζητάτε συναρπαστικά «χόμπι» ιδίως αν η εργασία σας δεν σας ικανοποιεί.
- Να προσφέρετε στον εαυτό σας άφθονα φρούτα και λαχανικά
- Να σέβεστε το αγαθό του ύπνου και να κόψετε τα ξενύχτια
- Να αντικαταστήσετε το κρέας με ψάρι, όσπρια, δημητριακά, λαχανικά
- Να τρώτε λιγότερο
- Να ασκείστε περισσότερο
- Να κόψετε το τσιγάρο μια και καλή από τη ζωή σας.
- Να σνομιπάρετε το λίπος και να βάζετε στο πιάτο σας άπαχα προϊόντα
- Να αρκείστε σε λίγο αλκοόλ. Αλκοόλ και οδήγηση σε διαζύγιο με τη ζωή
- Να πίνετε 8-10 ποτήρια νερό την ημέρα- όχι αναψυκτικά και καφέδες
- Να ζείτε το παρόν. Σήμερα είναι η πρώτη ημέρα της υπόλοιπης ζωής σας

Μπαζαίος Κώστας 100 Βότανα 2000 θεραπείες (εκδόσεις Διατροφή και Υγεία)

Όλα όσα πρέπει να γνωρίζει κάθε μια οικογένεια για τις θεραπευτικές ιδιότητες των πιο χρήσιμων βοτάνων και φυτών.

Όλα τα ονόματα που τα γνωρίζουν σε κάθε μεριά της πατρίδας μας καθώς και επιστημονικές ονομασίες.

Θα μάθετε ποια είναι τα χρήσιμα μέρη καθενός βοτάνου και ποιες οι δραστικές ουσίες και οι σημαντικότερες θεραπευτικές ιδιότητες. Κι αν θέλετε να τα μαζεύετε μόνοι σας,

οι έγχρωμες εικόνες που περιέχει το βιβλίο θα σας βοηθήσουν.

Ακόμα θα μάθετε λεπτομέρειες για το που φυτρώνει το καθένα, πως θα το αναγνωρίζετε, πως και πότε θα το μαζεύετε, πώς να το αποξηράνετε, πώς να το φυλάγετε αλλά συγχρόνως και ακριβείς ενδείξεις για κάθε αρρώστια που γιατρεύει, ή ανακουφίζει το κάθε βότανο. Ακόμα θα μάθετε όλους τους τρόπους χρήσης σε κάθε περίπτωση. Πώς να φτιάχνετε έγχυμα, αφέψημα, κατάπλασμα ή λουτρό. Ακόμα ποιες άλλες εφαρμογές ή και ποιες παρενέργειες μπορούν να δημιουργήσουν, αν δεν τα χρησιμοποιήσουμε σωστά.

GAYLE POVIS ALLEMAN

Σώστε το παιδί σας από την παχυσαρκία (εκδόσεις Μοντέρνοι καιροί)

GAYLE POVIS ALLEMAN, M.S., R.D.

Σώστε το Παιδί σας από την Παχυσαρκία

7 βήματα που να υγιεινότερα
το παιδί σε έναν υγιεινό κόσμο

Εφτά απλά στάδια που θα σας επιτρέψουν να θωρακίσετε τα παιδιά σας απέναντι στην νέα παιδική ασθένεια της εποχής μας την παχυσαρκία.

Το συγκεκριμένο βιβλίο επισημαίνει τους κινδύνους και τις παγίδες που κρύβει ο σύγχρονος τρόπος διατροφής για τα παιδιά, ενώ παράλληλα προσφέρει χρήσιμες συμβουλές σωστής διατροφής.

Ακολουθώντας πιστά τις οδηγίες και το πρόγραμμα που υποδεικνύει στις σελίδες του η συγγραφέας και διαιτολόγος θα έχετε την ευκαιρία να νικήσετε την παιδική παχυσαρκία και κυρίως να μεγαλώσετε υγιή παιδιά σε έναν κατά τ' άλλα ανθυγιεινό κόσμο.

Τα βιβλία που παρουσιάζονται ανήκουν στις νέες παραλαβές
της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ «Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»

Προς το αναγνωστικό κοινό των «Πολιτιστικών Δρωμένων»

Στα πλαίσια της καταγραφής των συνδρομητών των «Πολιτιστικών Δρωμένων» με σκοπό τη συνέχεια της αποστολής του περιοδικού σε σας, οι υπεύθυνοι έκδοσης σας παρακαλούν να συμπληρώσετε τα στοιχεία σας στη διάτρητη σελίδα.

Έχετε τη δυνατότητα να μας στείλετε τη σελίδα συμπληρωμένη ταχυδρομικώς ή να την προσκομίσετε οι ίδιοι στη διεύθυνση:

Πάυλον Μελά και Μπιζανίου τ.κ. 591 00 Βέροια

ή να μας τηλεφωνήσετε δίνοντάς μας τα στοιχεία σας στο τηλέφωνο:

23310 78100 και 23310 78127

Όνομα:

Επίθετο:

Διεύθυνση:

Τηλέφωνο: Κιν:

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ
Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

ΕΝΙΑΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Πάυλου Μελά και Μπιζανίου
Τηλ. κέντρο: 2331022967, 2331062948 Fax: 2331027914

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού
Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο
Κέντρο Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών και Επικοινωνίας

ΧΩΡΟΣ ΤΕΧΝΩΝ

Πάυλου Μελά & Μπιζανίου
ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟΣ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΤΕΧΝΩΝ
Αντωνιάδη 19

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΘΕΑΝΩ ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»
Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 2331024879

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «Όλγανος»
Όλγάνου 19, τηλ. 2331028277

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
Ιεραρχών 4, τηλ. 2331023880

ΘΕΡΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ «Μελίνα Μερκούρη»
Άλσος Παπάγου, τηλ. 2331072654

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
Κουντουριώτη 8, τηλ. 2331067308 & 2331026877

